

Türkiye’de 1986-2024 Yıllarında Tamamlanan Din Eğitimi Başlıklı Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi

Adnan Sevmeszler

0009-0009-3607-7353

asevmeszler@gmail.com

Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Bartın, Türkiye
ror.org/03te4vd35

Kamil Çoştu

0000-0003-0467-7142

kcostu@bartin.edu.tr

Bartın Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Bartın, Türkiye
ror.org/03te4vd35

Öz

Bir konu veya araştırma alanı hakkındaki bilimsel üretimi anlamak ve değerlendirmek amacıyla yapılan analizler, ekseriyetle bibliyografik verileri kullanarak yapılmaktadır. Bu makalede, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan din eğitimi başlıklı lisansüstü tezlerin; program türü, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, yıl, yöntem, araştırma alanları, sayfa sayısı, danışman ünvanı, dil, cinsiyet gibi parametreler açısından incelenmesi ve bibliyometrik analizi amaçlanmıştır. Konunun güncel verileri ihtiva etmesi alan açısından önem arz etmektedir. Araştırma, nicel destekli nitel yöntemle yapılmıştır. Çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 658 lisansüstü tezin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunların 518’i yüksek lisans, 140’ı doktora tezidir. Bu çalışmaların 1986-2024 yılları arasında tamamlandığı görülmektedir. Araştırma neticesinde din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmalarda program türü değişkenine göre “yüksek lisans”; üniversite değişkenine göre “Marmara Üniversitesi”; enstitü değişkenine göre “Sosyal Bilimler Enstitüsü”, ana bilim dalı değişkenine göre “Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı”; yıl değişkenine göre yüksek lisansta “2019”, doktora “2022”; yöntem değişkenine göre “nitel”; araştırma alanı değişkenine göre yüksek lisansta “din eğitimi felsefesi”, doktora “din eğitimi uygulamaları”; dil değişkenine göre “Türkçe”; cinsiyet değişkenine göre yüksek lisansta “kadınlar” doktora “erkekler”; danışman ünvanı değişkenine göre “Prof. Dr.” kategorisi ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, yıllar geçtikçe din eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların nicelik ve nitelik olarak arttığı gözlemlenmiştir. Elde edilen sonuç ışığında din eğitimi sahasında daha nitelikli araştırmalar yapılabilmesi için çeşitli hususların derinlemesine araştırılması gerektiğini ifade etmek mümkündür. Bu hususlar; doktora çalışmalarının yüksek lisansa göre oldukça az olmasının sebepleri üzerine araştırma yapılması, lisansüstü çalışmalarda yöntem çeşitliliğinde dengenin sağlanması, araştırma alanı olarak din eğitimi tarihi ile ilgili çalışmaların niceliğinin artırılması, din eğitimi akademisyen sayısının artırılması, yabancı dilde hazırlanmış lisansüstü araştırma sayısının artırılması ve disiplinler arası akademik çalışmaların çoğaltılmasının önem arz ettiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Din Eğitimi, Lisansüstü Tez, Bibliyometrik Analiz, Yüksek Lisans, Doktora

Öne Çıkanlar

- Bu çalışmada, başlığında din eğitimi ifadesi geçen lisansüstü tezler çeşitli parametreler açısından incelenmiştir.
- Din eğitimi başlıklı yüksek lisans ve doktora tezlerinde Marmara Üniversitesi en çok araştırmamanın tamamlandığı üniversite konumundadır.
- Tezlerde en çok nitel yöntem kullanılmıştır.
- Din eğitimi alanı ile ilgili çalışmalar son yıllarda giderek artmaktadır.

Atıf Bilgisi

Sevmezler, Adnan- Coçtu, Kamil. “Türkiye’de 1986-2024 Yıllarında Tamamlanan Din Eğitimi Başlıklı Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”. *Tetkik* 8 (Eylül 2025), 201-231.

<https://doi.org/10.55709/tetkik.1618994>

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi	13 Ocak 2025	
Kabul Tarihi	21 Mayıs 2025	
Yayın Tarihi	30 Eylül 2025	
Hakem Sayısı	İki İç Hakem - İki Dış Hakem	
Değerlendirme	Çift Taraflı Kör Hakemlik	
Benzerlik Taraması	Yapıldı - intihal.net	
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	
Finansman	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.	
Etik Bildirim	tetkik@okuokut.org	
Yazar Katkıları	Araştırmanın Tasarımı (CRediT 1)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Veri Toplanması (CRediT 2)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Araştırma - Veri Analizi- Doğrulama (CRediT 3-4-6-11)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Makalenin Yazımı (CRediT 12-13)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi (CRediT 14)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Kalkınma Amaçları	-	
Lisans	CC BY-NC 4.0	

Bibliometric Analysis of Graduate Theses Titled Religious Education Completed 1986-2024 in Turkey

Adnan Sevmeszler

0009-0009-3607-7353

Bartın University, Institute of Graduate Education, Dept. of Philosophy and Religious Sciences, Bartın, Türkiye
[ror.org/03te4vd35](https://orcid.org/03te4vd35)
asevmeszler@gmail.com

Kamil ořtu

0000-0003-0467-7142

Bartın University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Sciences, Bartın, Türkiye
[ror.org/03te4vd35](https://orcid.org/03te4vd35)
kcostu@bartin.edu.tr

Abstract

Analysis to understand and evaluate scientific production on a topic or research area is often done using bibliographic data. This article aims, to examine and bibliometrically analyze the graduate theses related to religious education available on the National Thesis Center database of the Council of Higher Education in Turkey based on various parameters such as program type, university, institute, academic discipline, year of publication, research method, research areas, page count, advisor's academic title, language, and gender of the researcher. The research employed a qualitative method supported by quantitative data. The study, identifies a total of 658 graduate theses, comprising 518 are master's and 140 doctoral theses. It is seen that these studies were completed between 1986-2024. The findings reveal that the majority of studies were master's theses, with Marmara University and the Institute of Social Sciences being the most prominent institutions. The dominant academic discipline was the Department of Philosophy and Religious Sciences. The peak years for thesis production are 2019 for master's and 2022 for doctoral theses. In terms of methodology, qualitative research was predominantly used. The thematic analysis showed that master's thesis frequently focused on the philosophy of religious education, while doctoral dissertations emphasized educational practices in religious education. Turkish was the primary language of composition, and gender analysis indicated a higher representation of female researchers at the master's level and male researchers at the doctoral level. Most advisors held the title of 'Professor Doctor'. The results also indicate a quantitative and qualitative increase in graduate-level resesarch on religious education over time. In light of these results, it can be stated that various issues require in-depth investigation, including the relatively low number of doctoral studies, the need for the balance of methodological diversity, increased attention to the historical dimension of religious education, the expansion of academic staff in the field, and the promotion of foreign-language and interdisciplinary theses.

Keywords

Religious Education; Graduate Thesis; Bibliometric Analysis; Master Thesis; Doctoral Dissertation

Highlights

- This study analyzes graduate theses titled religious education in terms of various parameters.
- In master's and doctoral theses titled religious education, Marmara University emerges as the leading institution for such research.
- Qualitative research methods are most frequently used.
- The quantity and quality of graduate studies in the field of religious education have been increasing in recent years.

Citation

Sevmezler, Adnan- Coçtu, Kamil. "Bibliometric Analysis of Graduate Theses Titled Religious Education Completed 1986-2024 in Turkey". Tetkik 8 (September 2025), 201-231.

<https://doi.org/10.55709/tetkik.1618994>

Article Information

<i>Date of submission</i>	13 January 2025	
<i>Date of acceptance</i>	21 May 2025	
<i>Date of publication</i>	30 September 2025	
<i>Reviewers</i>	Two Internal - Two External	
<i>Review</i>	Double-blind	
<i>Plagiarism checks</i>	Yes - intihal.net	
<i>Conflicts of Interest</i>	The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest	
<i>Grant Support</i>	No funds, grants, or other support was received.	
<i>Complaints</i>	tetkik@okuokut.org	
<i>Author Contributions</i>	Conceptualization (CRediT 1)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Data Curation (CRediT 2)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Investigation - Analysis - Validation (CRediT 3-4-6-11)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Writing (CRediT 12-13)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Writing – Review & Editing (CRediT 14)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
<i>S. Development Goals</i>	-	
<i>License</i>	CC BY-NC 4.0	

Giriş

3 Mart 1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu, yürürlüğe girdiği günden bugüne (eğitim-öğretimin her alanında olduğu gibi) yüksek din eğitimi ve öğretiminin de temelini teşkil etmektedir. Bu kanun çerçevesinde 1924 yılında Darul-Fünun’a bağlı İlahiyat Fakültesi açılmıştır. Maalesef o günden günümüze yüksek din eğitimi ve öğretimi farklı uygulamalara maruz kalmış, kimi zaman sekteye uğramıştır. 1949 yılında Ankara Üniversitesine bağlı olarak açılan İlahiyat Fakültesi sonrasında ise yüksek din eğitimi ve öğretimi kesintisiz olarak devam etmiştir (Çoştı, 2018, 139-148). 1959 yılında Marmara Üniversitesine bağlı kurulan Yüksek İslam Enstitüsü ve 1972 yılında açılan Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, 1980 öncesinin farklılaşan yüksek din eğitimi-öğretimi kurumlarıdır. 1981 yılında çıkarılan 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile bütün üniversite, akademi, enstitü, meslek yüksekokulu ve mektupla öğretim yapan kurumlar tek çatı altında toplanmıştır. Benzer anlayış “İlahiyat Fakültesi” ifadesi ile yüksek din eğitimi ve öğretimi yapan fakültelerin tek isimle anılmasında da görülmektedir. 1992 yılında ilahiyat fakülteleri 3 bölüme ayrılmış, 1997 yılında ise İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği ile yeni bir bölüm eklenmiştir. 2012 sonrasında açılan bazı fakültelere İslami İlimler Fakültesi ismi verilmeğe başlanmıştır.

Yüksek din eğitimi ve öğretimi kurumları olan ilahiyat fakülteleri / islami ilimler fakülteleri, dinî alanlarda görev yapan kişiler mezun ettiği gibi lisansüstü öğrenciler yetiştirerek akademiye katkı sağlamaktadır. Yüksek din eğitimi ve öğretimi alanındaki lisansüstü program ve öğrenci sayısının her geçen yıl artması diğer ana bilim dallarında olduğu gibi bu alandaki bibliyometrik analizleri önemli kılmaktadır. Bibliyometrik analiz, literatürdeki yayınların nicelik ve nitelik açısından özelliklerini inceleyen, bilimsel iletişimin ve gelişimin anlaşılmasına katkı sağlayan önemli bir değerlendirmedir (Sezen, 2024, 28). Bu minvaldeki analizler, ekseriyetle bibliyografik verileri kullanarak muayyen bir konu, disiplin veya araştırma alanındaki bilimsel üretimi takip etmek, anlamak ve değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır (Duman, 2024, 11). Mamafih bibliyometrik analizler, belirli alandaki çalışmalar hakkında düzenli ve kanıtlanabilir deliller sunması sebebiyle bilim dallarının geleceğine dair perspektifler sunmaktadır. Bibliyometrik analiz için veri toplamanın kolektif yolu, bibliyografik veri içeren veri tabanlarının analiz edilmesidir (Zan, 2012, 9). Lisansüstü çalışmaları Ulusal Tez Merkezi internet sayfasında paylaşılan Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, bibliyometrik analiz yapmak isteyen araştırmacılara büyük veri havuzu sağlamaktadır. Bununla birlikte, din eğitimi alanında yapılan lisansüstü çalışmalara, makalelere ve/veya kitaplara yönelik çeşitli değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar genel itibarıyla birbirine benzer özellikler taşımakla birlikte araştırma perspektifi açısından değişen yönleri de sahiptir. Bunlardan bazılarının değinmek gerekirse şunların ifade edilmesi mümkündür.

Literatür

Literatür incelendiğinde, din eğitimi ile ilgili lisansüstü ve/veya akademik araştırmaların analizlerine yönelik bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu tür araştırmaların ilklerinden biri olarak ifade edilebilecek çalışma Aşıkoğlu’na aittir. Aşıkoğlu (1994), çalışmasında, din eğitimi biliminin doğuşundaki aşamalardan bahsettikten sonra;

alanın gelişmesine katkı sağlayan farklı türdeki (seminer, sempozyum) araştırmaları ele almıştır.

Kaymakcan ve Ünsal (2004), din eğitimi alanındaki makalelerden oluşan bir bibliyografya çalışması gerçekleştirmiştir. Buna göre, 1952-2003 yılları arasında 17 ilahiyat fakültesi dergisinde yayımlanan 213 makale incelenmiştir. Bu makalelerin 192'si telif, 21'i çeviridir. Bahsedilen makalelerle ilgili tablolar halinde nicel veriler sunulmuş, değerlendirmelerde bulunulmuştur. En fazla makalenin, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisinde yayımlandığı görülmüştür. Çalışmada lisansüstü çalışmalara dair herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Çoştı (2006), 1985-2006 yılları arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalında tamamlanmış lisansüstü tezleri tür, bilim dalı, araştırma alanı ve yıl parametreleri açısından incelemiştir. Araştırmada Din Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmış 23'ü yüksek lisans, 4'ü doktora olmak üzere 27 lisansüstü tez tespit edilmiştir. Ayrıca, tamamlanan lisansüstü tezlerde teorik araştırmaların ampirik araştırmalara göre fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öcal (2008), "Türkiye'de Din Eğitimi Tarihi Literatürü" isimli çalışmasında, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi din eğitimi tarihi hakkında bilgi vermiştir. Akabinde, Cumhuriyet Dönemi din eğitimi literatürü kapsamında ilahiyat fakültelerinde yazılan kitap ve makaleleri ve din eğitimi alanında yayımlanan süreli yayınları incelemiştir. Makalede, "Yüksek Lisans ve Doktora Tez Çalışmaları" başlıklı bir kısım bulunsu da konuyla ilgili detaylı bilgi verilmemiş, tezler müstakil bir biçimde ele alınmamıştır.

Tosun (2009), çalışmasında, Türkiye'de ilahiyat fakültelerinde Din Eğitimi Ana Bilim Dalının kuruluşu, gelişimi ve bilimsel bir disiplin olarak din eğitime katkısını ele almıştır. Bu bağlamda, Beyza Bilgin'in 1980 öncesi çalışmalarını¹ istisna ederek; din eğitimi ile ilgili bilimsel çalışmaların 1980 sonrası başladığını söylemektedir. Ayrıca, 1980-2006 yılları arasında 216 yüksek lisans tezi ve 1989-2003 tarihleri arasında 52 doktora tezi tespit edip; bunları konuları açısından incelemiştir.

Kızılabdullah (2009), yaptığı araştırmada, ilahiyat fakültesi ve Din Eğitimi Ana Bilim Dalının serencamını ele aldıktan sonra; Din Eğitimi Ana Bilim Dalında yapılan çalışmaları incelemiştir. Bu bağlamda, lisansüstü çalışmaların, sempozyum ve seminerlerin muhtevasına yönelik tafsilaat girilmeden değerlendirme ve yorumlar yapılmıştır.

Korkmaz (2010), 1996-2009 yılları arasında tamamlanmış Kur'an kursları konulu 17'si yüksek lisans, 3'ü doktora olmak üzere 20 adet lisansüstü tezi problem, araştırma yöntemi, değişken türleri, örneklem, veri toplama yöntemleri, veri analiz teknikleri vb. zaviyelerden betimsel analiz yaklaşımına göre incelemiştir. Araştırma sonucunda, Kur'an kursları konulu lisansüstü çalışmalarda artış olduğu görülmüştür.

Türkan (2015), 1971-2014 yılları arasında Din Eğitimi (DKAB/İDKAB) Bilim Dalında yapılmış 504'ü yüksek lisans 106'sı doktora olan 610 adet lisansüstü tezi içerik ve yöntem açısından incelemiş, betimsel olarak değerlendirmiştir. Tezlerin içerik ve yöntem

¹ Beyza Bilgin'in 1980 öncesi çalışmalarından bazıları için bk. Beyza Bilgin, "Liselerde Din Bilgisi Eğitiminin Bugünkü Durumu", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (1973); Beyza Bilgin, "İslâm'da Muhtesiplik ve Eğitim Yönünden Değeri", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/1-4 (1973); Beyza Bilgin, "Dua", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi* 2/2 (1975); Beyza Bilgin, "İmam Hatip Lisesinde Uygulama Dersleri", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/1-4 (1976).

bakımından dağılımlarını tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından “Din Eğitimi Tezleri İnceleme Formu” (DETİF) geliştirilmiştir. Çalışmada, lisansüstü tezlerin betimsel durumuna, yöntemine ve konu alanlarına ilişkin bulgular tafsilatlı bir biçimde yer almıştır.

Çoştı (2015), doktora çalışmasında, 1924-1949 yılları arasında yayımlanmış din eğitime yönelik 122 eser tespit etmiştir. Bu eserleri şekil, muhteva ve metot açısından içerik analizi ile incelemiştir.

Acuner ve Türkan (2016), “Türkiye’de Din Eğitimi Alanı’nda Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Konu Yönelimleri” isimli çalışmasında, 504’ü yüksek lisans 106’sı doktora olmak üzere 610 lisansüstü çalışmayı konu dağılımlarını tespit etmek amacıyla incelemiştir. Araştırma sonucunda, din eğitimi tezlerinin; çağdaş din eğitimi konularında niceliksel ve çeşitlilik anlamında yeterli olmadığı sonucuna varılabileceği ifade edilmiştir.

Yorulmaz (2016), çalışmasında 1954-2015 yılları arasında din eğitimi alanında yapılmış 818’i yüksek lisans, 190’ı doktora olmak üzere 1008 lisansüstü tezi tür, üniversite, yıl, konu, yöntem gibi değişkenler açısından incelemiş ve danışman-doktora öğrencisi ilişkisini gösteren “din eğitimcileri soy ağacı” hazırlamıştır. Araştırma sonucunda en fazla lisansüstü çalışmanın Marmara Üniversitesinde yapıldığı görülmüştür.

Aybey (2018), 2017 yılında yapılan “Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi” üzerine bibliyometrik analizler yapmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak; kongrede 67 bildirinin sunulduğu, 101 katılımcının yer aldığı; çoğunluğunun Prof. Dr. ünvanına sahip olduğu, ekseriyetinin yerli katılımcılardan oluştuğu tespit edilmiştir.

Güneş (2018), 1925-2017 tarihleri arasında ilahiyat fakültesi dergilerinde yayımlanan din eğitimi konulu makaleleri fakültelere göre sayısal dağılımı, konu yönelimleri, yöntem, yazarların akademik çalışma alanları, yabancı dil ve yazar sayıları açısından analiz etmiştir. Araştırma neticesinde, din eğitimi bağlamında; ortak makale yazma kültürünün yeterli düzeyde olmadığı, yabancı dilde yazılan makalelerin ise oldukça düşük olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada sadece din eğitimi konulu makaleler ele alınmış, lisansüstü çalışmalar kapsam dahiline alınmamıştır.

Güneş (2018), diğer bir çalışmasında, ilahiyat fakültesi dergileri dışındaki dergilerde yayımlanan din eğitimi konulu makaleleri dergilere göre tasnif, sayısal durum, konu, yöntem, farklı disiplinlerin etkisi, yazar sayısı ve yabancı dil açısından analiz etmiştir. Araştırma, 1953-2018 yılları arasında kapsamaktadır. Çalışmada kapsam gereği lisansüstü tezlere yer verilmemiştir.

Çanakçı (2020), Türkiye’de yapılmış din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmaları, tür, üniversite, enstitü, yıl, yazarın cinsiyeti, dil, yöntem, ana bilim dalı, danışman sayısı gibi muhtelif değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma, 1986-2019 yıllarını kapsamaktadır.

Güneş (2021), 1925-2020 yılları arasında yayımlanan din eğitimi konulu makaleleri incelemiştir. Mevzubahis tarihler arasında 2081 makale tespit edilmiş, içerik analizi/doküman incelemesine dayalı bibliyometrik analiz yapılmıştır. Araştırmada, din eğitimi konulu makalelerin en fazla yayımlandığı derginin Diyanet İlmi Dergi olduğu, konu dağılımı açısından örgün din eğitiminin öne çıktığı, yabancı dilde yazım oranının artmasına karşın yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada lisansüstü tezler konu edinilmemiştir.

Uğurlu (2022), çalışmasında, din eğitimi konu alan 229 yüksek lisans, 58 doktora olmak üzere 287 lisansüstü tezi tür, üniversite, yıl, konu, yöntem gibi çeşitli değişkenler açısından

incelemiştir. Araştırmada, Marmara Üniversitesi, nitel araştırma yöntemi, yaygın din eğitimi gibi hususlar öne çıkmaktadır. Çalışma, 2015-2021 yıllarını kapsamaktadır.

Gül (2023), araştırmasında, din eğitimi alanında Kur'an-ı Kerim merkezli 101 yüksek lisans, 17 doktora olmak üzere, 118 lisansüstü tezi tür, yıl, danışman, üniversite, izin durumu, yöntem, cinsiyet, konu dağılımları açısından ele almıştır.

Oturakdaş (2023), İDKAB programlarıyla bağlantılı yüksek lisans tezlerini incelediği çalışmasında, 67 adet yüksek lisans tezinin künyesini verdikten sonra kısaca muhtevalarından bahsetmiş, sayısal veriler kısmında; tezlerin yıl, üniversite, ana bilim dalı, konu, yöntem gibi değişkenler açısından dağılımlarını grafikler halinde vermiştir. Araştırma, 2000-2021 yıllarını ve sadece yüksek lisans tezlerini kapsamaktadır.

Köroğlu (2023), araştırmasında, din eğitimi alanında tamamlanmış Kur'an merkezli 65'i yüksek lisans, 15'i doktora olmak üzere toplam 80 adet lisansüstü tezi konu ve yöntem bakımından incelemiş, elde edilen veriler grafiklere dönüştürülerek değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; en fazla tez Marmara Üniversitesinde yapılırken, tezlerin tamamında nitel yöntem kullanılmıştır.

Bektaş (2024), 2015-2023 yılları arasında yapılmış din eğitimindeki lisansüstü çalışmaları yıl, üniversite, danışman ünvanı, yazar cinsiyeti, dil, konu, yöntem vb. değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tez sayısı 709'dur. Bunların 566'sı yüksek lisans, 143'ü doktora tezidir. Ayrıca çalışma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, İDKAB Eğitimi/Öğretmenliği Ana Bilim Dalında yapılmış lisansüstü tezlerle sınırlandırılmıştır.

Yukarıda yer alan çalışmalardan yola çıkarak genel bir değerlendirme yapıldığında, bazı çalışmaların din eğitiminin bilimselleşmesi sürecindeki araştırmalardan bahsettiği, kimi çalışmaların yalnızca din eğitimi konulu makalelere yer verdiği; lisansüstü tezleri ele almadığı, bazılarının lisansüstü tezleri sınırlı biçimde ve yüzeysel incelediği, bir kısmının bibliyografya çalışmasından öteye geçemediği görülmüştür. Bu çalışmaya en yakın araştırma Çanakçı tarafından gerçekleştirilmiştir. İki çalışma arasındaki farklar şu şekildedir: Mezkûr çalışmada danışman ünvanı, sayfa sayısı gibi parametreler bulunmazken, çalışmamızda söz konusu hususlar yer almaktadır. Bunun yanı sıra, bahsi geçen çalışmada sadece erişim izni bulunan 350 lisansüstü tez ele alınmış, bu araştırmada ise 658 lisansüstü tez incelenmiştir. Ayrıca mezkûr çalışmada 2019 yılı sonrası araştırmalar ile ilgili bulgular yer almamaktadır. Bundan mütevellit, hem literatür açısından hem de gelecekte alanın bütün yönlerini ihtiva eden bir araştırma yapılmak istenildiğinde, din eğitimi başlıklı lisansüstü tezlerin güncel durumlarını birçok parametre açısından ele alan ve değerlendiren bu çalışmanın katkı sağlaması beklenmektedir.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın genel amacı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri tespit etmek ve bu çalışmaları betimsel içerik analizi yoluyla değerlendirmektir. Araştırmanın alt amaçları ise şunlardır:

- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, program türü açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, yapıldığı üniversite açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, yürütüldüğü enstitü açısından değerlendirmek,

- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, yapıldığı ana bilim dalı açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, kullanılan yöntem açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, araştırma alanları açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, tamamlanma yılı ve program türü açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, yazıldığı dil açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, danışman ünvanı açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, sayfa sayısı açısından değerlendirmek,
- ✓ Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezleri, yazarlarının cinsiyeti açısından değerlendirmektir.

Din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmaların muhtelif parametreler açısından bütüncül bakış açısıyla incelenerek değerlendirildiği bu araştırma, din eğitimi alanında akademik çalışmalar yapanlara yol gösterici olması bakımından önem arz etmektedir.

2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Din eğitimi alanında yapılan lisansüstü çalışmalara bakıldığında, başlığında din eğitimi yer alan veya almayan çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, din eğitimi ile alakalı bütün tezlerin incelendiği iddia edilmemektedir. Din eğitimi, mahiyeti itibarıyla oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu yüzden araştırma, “din eğitimi” başlığı ile sınırlandırılmış ve başlığında bu kavramın yer aldığı tezler incelenmiştir. Buradan hareketle, Din Eğitimi Ana Bilim Dalı ve bunun haricindeki disiplinlerde, başlığında “din eğitimi” ifadesi geçen lisansüstü tezler, başlık ve içerik incelemesi yapılarak kapsama dahil edilmiştir. Dolayısıyla araştırmayı “din eğitimi” başlığı ile sınırlandırmak farklı ana bilim dallarında yapılmış tezleri ele almayı da sağlamaktadır. Bununla birlikte, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretimi, ahlak, din hizmetleri, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde yürütülen çalışmalar gibi pek çok alanın, başlığında din eğitimi ifadesi geçmeden de incelenmesi oldukça doğaldır. Literatür kısmında belirtilen çalışmalar bu alanlarla ilgili kısmen bilgi vermektedir. Bu araştırma ise Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan, başlığında “din eğitimi” ifadesi geçen lisansüstü tezler ile sınırlıdır. Bu çalışmalar, 1986-2024 yılları arasını kapsamakta olup (Ulusal Tez Merkezi bünyesinde, başlığında “din eğitimi” ifadesi yer alan ilk tez 1986 yılına aittir) toplam 658 tanedir. Tezlerin taranması ve tespiti 2024 yılı ekim ayında tamamlandığı için, çalışma mezkûr tarih ile sınırlıdır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmalar temel ve uygulamalı şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu çalışma, temel araştırma kapsamındadır. Temel araştırmalar, daha çok akademik nitelikli olup (Şenol, 2012, 6), var olan bilgiye yenilerini eklemeyi; “bilgi bilgi içindir” anlayışını gözetmeyi önelemektedir (Karasar, 2005, 24). Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezlerin birçok parametre/değişken açısından ele alındığı bu araştırma, betimsel bir çalışmadır. Eğitim alanında çok yaygın yer alan betimsel araştırmalar; var olan olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de gözeterek, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedeflemektedir (Çoban, 2020, 3). Çalışmada, verilerin toplanması; literatür taraması ve doküman incelemesi yoluyla gerçekleştirildiğinden (Baltacı, 2021, 65-67; Çoban, 2020, 13;

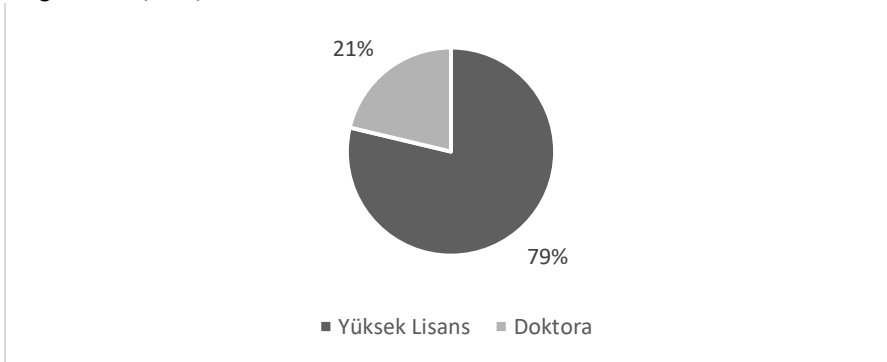
Sözer - Aydın, 2020, 259-262) ve bu verilerin Excel istatistik programında analiz edilip tablo ve grafiklere dönüştürülmesinden dolayı nicel destekli nitel yöntem kullanılmıştır.

Bu çalışma birden fazla araştırmacı ile yürütülmüştür. Bu durum iç geçerlik açısından önemlidir. Zira verilerin toplanması ve değerlendirilmesinde farklı bakış açıları sürece dahil edilmiştir. Bunun yanında, araştırma konusunun detaylı açıklanması, çalışmanın bulgularının literatürdeki benzer araştırmalarla kıyaslanarak yorumlanması araştırmayı derinleştirerek iç geçerliği sağlamaktadır (Eroğlu - Nacaroglu, 2023, 320-321). Araştırma bulgularının benzer ortamlarda test edilebiliyor oluşu çalışmanın dış geçerliğini sağlayan unsurlardan biridir (Baltacı, 2019, 380). Bu araştırmanın bulgularının benzer ortamlarda test edilmesi gayet tabii mümkündür. Dolayısıyla bu husus, dış geçerliği sağlama noktasında araştırmaya katkı sağlamaktadır. Bunun yanında, incelenen tezlerin bilgilerinin YÖK Tez sistemine sehven yanlış girilmiş olabileceği ihtimalinden dolayı sadece künye bilgisiyle değil, içeriğinin incelenerek ele alınması da dış geçerliği sağlama açısından önem arz etmektedir.

İç güvenilirliği sağlamak için araştırma kapsamında elde edilen veriler olduğu gibi tablo ve grafiklere aktarılmıştır. Excel istatistik programı konusunda uzman desteği alınmıştır. Önceden oluşturulmuş kavramsal çerçeve kapsamında yapılan veri analizinin tutarlığı iç güvenilirliği artırmıştır (Eroğlu - Nacaroglu, 2023, 325-326). Dış güvenilirliği sağlamak için ise çalışmanın veri kaynakları açık bir biçimde belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarının farklı çalışmalarla desteklenmesi dış güvenilirliği artırmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları farklı çalışmalarla desteklenmiştir. Ayrıca veriler ile ilgili hususların yöntem bölümünde açıklanması da dış güvenilirliğe katkı sağlamaktadır (Baltacı, 2019, 381).

Bulgular

Bu araştırmada, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi web sitesinde (YÖK, 2024) yer alan, tez başlığında “din eğitimi” ifadesi geçen 658 lisansüstü çalışma ele alınmıştır. Bu çalışmaların 1986-2024 yılları arasında tamamlandığı görülmektedir. Araştırma parametresi olarak program türü, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, yıl, yöntem, araştırma alanları, sayfa sayısı, danışman ünvanı, dil, cinsiyet dağılımları verilmiş, aşağıdaki bulgulara erişilmiştir.

Şekil 1: Tezlerin Program Türüne Göre Dağılımı

Çalışmada elde edilen bulgulara göre, YÖK Tez bünyesinde başlığında “din eğitimi” ifadesi geçen 518’i yüksek lisans, 140’ı doktora olmak üzere 658 lisansüstü çalışmanın yer aldığı görülmektedir. Oran olarak bakıldığında yüksek lisans %79 ile çoğunluğu

oluşturmaktadır. Bu oranın, konu hakkındaki diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında benzerlik taşıdığı anlaşılmaktadır. Mesela 1986-2019 arasında Türkiye’de yapılmış din eğitimi başlıklı 350 lisansüstü tezi inceleyen Çanakçı, araştırmasında tezlerin %78’inin yüksek lisans, %22’sinin doktora tezi olduğu sonucuna ulaşmıştır (Çanakçı, 2020, 285). Benzer oranları, 2015-2021 yılları arasında din eğitimi alanında yapılmış 287 lisansüstü tezi inceleyen Uğurlu’nun çalışmasında (2022, 1324), 1954-2015 yılları arasında din eğitimi alanında tamamlanmış lisansüstü tezleri -bilhassa doktora- ele alan Yorulmaz’ın araştırmasında (2016, 46) ve Din Eğitimi Ana Bilim Dalının serencamını ele alan Tosun’un çalışmasında da görmek mümkündür (Tosun, 2009, 300). Din eğitimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin konu dağılımlarını inceleyen Acuner ve Türkan ise tezlerin %82,1’inin yüksek lisans, %17,9’unun doktora tezi olduğunu tespit etmiştir (Acuner - Türkan, 2016, 1337). Buradan hareketle, mezkûr çalışmaların bulguları ile bu araştırmanın paralellik arz ettiğini söylemek mümkündür.

Tablo 1: Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora			
	n	%	n	%	n	%
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	4	0,77%	1	0,71%	5	0,76%
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	6	1,16%	0	0,00%	6	0,91%
Akdeniz Üniversitesi	6	1,16%	0	0,00%	6	0,91%
Amasya Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Ankara Üniversitesi	33	6,37%	16	11,43%	49	7,45%
Atatürk Üniversitesi	12	2,32%	2	1,43%	14	2,13%
Atılım Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Balıkesir Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Bayburt Üniversitesi	6	1,16%	0	0,00%	6	0,91%
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	4	0,77%	0	0,00%	4	0,61%
Bursa Uludağ Üniversitesi	45	8,69%	10	7,14%	55	8,36%
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	7	1,35%	0	0,00%	7	1,06%
Çukurova Üniversitesi	7	1,35%	3	2,14%	10	1,52%
Dicle Üniversitesi	7	1,35%	4	2,86%	11	1,67%
Dokuz Eylül Üniversitesi	16	3,09%	8	5,71%	24	3,65%
Erciyes Üniversitesi	12	2,32%	2	1,43%	14	2,13%
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	0	0,00%	1	0,71%	1	0,15%
Fırat Üniversitesi	5	0,97%	0	0,00%	5	0,76%
Gaziantep Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
Harran Üniversitesi	4	0,77%	0	0,00%	4	0,61%
Hitit Üniversitesi	7	1,35%	1	0,71%	8	1,22%
Iğdır Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
İbn Haldun Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	0	0,00%	1	0,71%	1	0,15%
İnönü Üniversitesi	10	1,93%	1	0,71%	11	1,67%
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	3	0,58%	0	0,00%	3	0,46%
İstanbul Üniversitesi	12	2,32%	17	12,14%	29	4,41%
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	6	1,16%	0	0,00%	6	0,91%
Karamanoglu Mehmetbey Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Kastamonu Üniversitesi	4	0,77%	0	0,00%	4	0,61%
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
King's College London (Londra King's Koleji) ²	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Kocaeli Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
Maltepe Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Mardin Artuklu Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Marmara Üniversitesi	122	23,55%	43	30,71%	165	25,08%
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Munzur Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Muş Alparslan Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Necmettin Erbakan Üniversitesi	17	3,28%	7	5,00%	24	3,65%
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	10	1,93%	5	3,57%	15	2,28%
Pamukkale Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	4	0,77%	1	0,71%	5	0,76%
Rize Üniversitesi	3	0,58%	0	0,00%	3	0,46%
Sakarya Üniversitesi	55	10,62%	11	7,86%	66	10,03%
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	22	4,25%	4	2,86%	26	3,95%
Süleyman Demirel Üniversitesi	17	3,28%	1	0,71%	18	2,74%
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Trakya Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
University of Oxford (Oxford Üniversitesi)	0	0,00%	1	0,71%	1	0,15%
Uşak Üniversitesi	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	15	2,90%	0	0,00%	15	2,28%
Yalova Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
Yozgat Bozok Üniversitesi	2	0,39%	0	0,00%	2	0,30%
Toplam	518	100,00%	140	100,00%	658	100,00%

Tabloya göre, 1986-2024 yılları arasında tamamlanmış en fazla din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışma Marmara Üniversitesi'nde yapılmıştır. Bu üniversitede 122 (%23,55) yüksek lisans 43 (%30,71) doktora tezi olmak üzere toplam 165 lisansüstü tez (%25,08) tamamlanmıştır. Bu üniversiteyi 55 (%10,62) yüksek lisans, 11 (%7,86) doktora olmak üzere toplam 66 lisansüstü tez (%10,03) ile Sakarya Üniversitesi; 45 (%8,69) yüksek lisans, 10 (%7,14) doktora olmak üzere toplam 55 lisansüstü tez (%8,36) ile Bursa Uludağ Üniversitesi³ takip etmektedir. Bunun yanı sıra 33 (%6,37) yüksek lisans, 16 (%11,43) doktora tezi olmak

² Londra King's Koleji ve Oxford Üniversitesi Türkiye'de bulunmamasına rağmen buralarda Türk öğrenciler tarafından yapılan din eğitimi başlıklı çalışmalar Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez) veri tabanında yer aldığından tabloya dahil edilmişlerdir.

³ Uludağ Üniversitesinin ismi, 8 Mayıs 2018 tarih ve 30425 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 7141 sayılı "Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Bursa Uludağ Üniversitesi şeklinde değişmiştir (Bursa Uludağ Üniversitesi, 2024). Bu çalışmadaki bulgular, aynı üniversite olması hasebiyle tek çatı altında toplanarak Bursa Uludağ Üniversitesi başlığı altında verilmiştir. Bu durum ismi değişen tüm üniversiteler için geçerlidir. Dolayısıyla isim değişikliğine giden tüm üniversitelerin son güncel ismi esas alınmış tabloya o şekilde aktarılmıştır.

üzere toplam 49 lisansüstü çalışma (%7,45) ile Ankara Üniversitesi de ilk sıralarda yer almaktadır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (%0,15), Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (%0,15), Atılım Üniversitesi (%0,15), Balıkesir Üniversitesi (%0,15), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (%0,15), İbn Haldun Üniversitesi (%0,15), İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi (%0,15), İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi (%0,15), İstanbul Aydın Üniversitesi (%0,15), Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi (%0,15), Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi (%0,15), Kilis 7 Aralık Üniversitesi (%0,15), Londra King’s Koleji (%0,15), Maltepe Üniversitesi (%0,15), Mardin Artuklu Üniversitesi (%0,15), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (%0,15), Munzur Üniversitesi⁴ (%0,15), Muş Alparslan Üniversitesi (%0,15), Pamukkale Üniversitesi (%0,15), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (%0,15), Oxford Üniversitesi (%0,15), ve Uşak Üniversitesinde (%0,15), yalnızca 1 tez çalışıldığı için son sırada yer aldıkları görülmektedir.

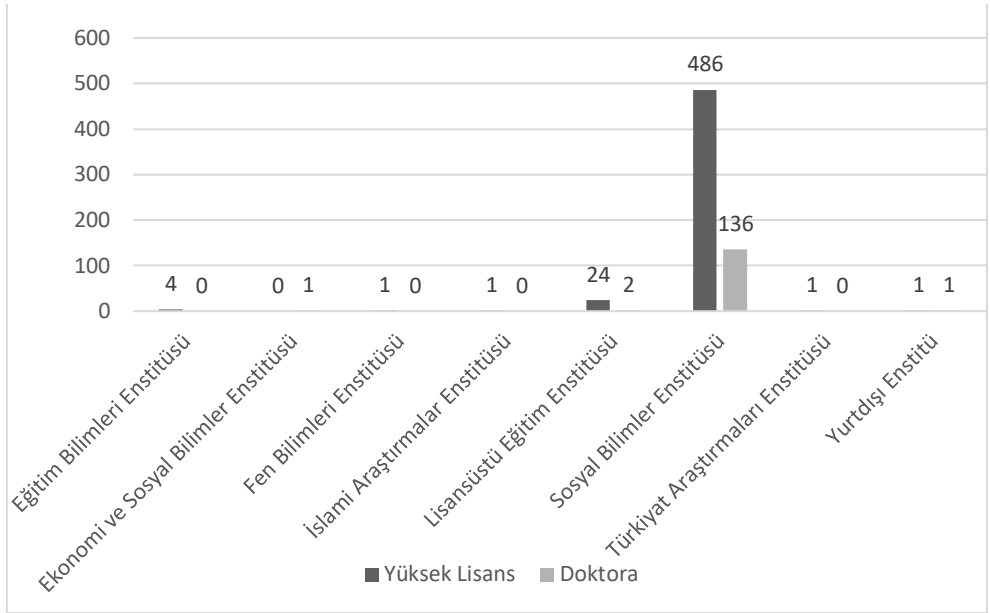
Din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmalarda sırasıyla Marmara, Sakarya ve Bursa Uludağ Üniversitesi ön plana çıkmaktadır. Din eğitimi alanındaki lisansüstü tezleri çeşitli biçimlerde, farklı sınırlılık ve yöntemlerle ele alan muhtelif çalışmalarda da Marmara Üniversitesi birinci sıradadır (Bektaş, 2024, 34; Çanakçı, 2020, 291; Gül, 2023, 730; Türkan, 2015, 34; Uğurlu, 2022, 1333; Yorulmaz, 2016, 47). Tüm bu bulgulardan hareketle, Marmara Üniversitesinin din eğitimi alanında öncü bir rolü olduğunu söylemek mümkündür. Mezkûr çalışmalarda Sakarya Üniversitesinin ilk sıralarda yer almayıp, bu çalışmanın bulgularına göre ikinci sırada yer alması; son yıllarda Sakarya Üniversitesinde konuyla ilgili yapılan lisansüstü çalışmalarda artış olduğunu göstermektedir. Bu durumu mezkûr üniversitedeki din eğitimi bilim dalının güçlendiği şeklinde de yorumlamak mümkündür.

Tablo 2: Tezlerin Enstitülere ve Program Türüne Göre Dağılımı

Enstitü	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora			
	n	%	n	%	n	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	4	0,77%	0	0,00%	4	0,61%
Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü	0	0,00%	1	0,71%	1	0,15%
Fen Bilimleri Enstitüsü	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
İslami Araştırmalar Enstitüsü	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	24	4,63%	2	1,43%	26	3,95%
Sosyal Bilimler Enstitüsü	486	93,82%	136	97,14%	622	94,53%
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü	1	0,19%	0	0,00%	1	0,15%
Yurtdışı Enstitü ⁵	1	0,19%	1	0,71%	2	0,30%
Toplam	518	100,00%	140	100,00%	658	100,00%

⁴ Eski adı Tunceli Üniversitesi'dir.

⁵ “içi” ve “dışı” ile oluşturulan kelimeler ayrı yazılmaktadır. Ancak YÖK Tez sisteminde “Yurtdışı Enstitü” şeklinde yazıldığı için orijinalini bozmamak adına kelime olduğu gibi yazılmıştır. “Yurtdışı Enstitü” genel bir tabir olup yurt dışında yapılan tezler kastedilmektedir.

Şekil 2: Tezlerin Enstitülere ve Program Türüne Göre Dağılımı

Tablo ve grafikte yer alan bilgilere göre, din eğitimi başlıklı 518 yüksek lisans tezinin 486'sı (%93,82), 140 doktora tezinin 136'sı, toplamda 658 tezin 622'si (%94,53) Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanmıştır. Bunu 24 yüksek lisans (%4,63), 2 doktora (%1,43), toplam 26 tez (%3,95) ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü takip etmektedir. Eğitim Bilimleri Enstitüsünde tamamlanan toplam tez sayısı 4'tür (%0,61), bu tezlerin tamamı yüksek lisans tezidir. Yurtdışı Enstitüde 1'i yüksek lisans (%0,19), 1'i doktora (%0,71) olmak üzere toplam 2 çalışma (%0,30) yapılmıştır.⁶ Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1 doktora çalışması⁷ (%0,15), Fen Bilimleri Enstitüsünde 1 yüksek lisans çalışması⁸ (%0,15), İslami Araştırmalar Enstitüsünde 1 yüksek lisans çalışması⁹ (%0,15) ve Türkiye Araştırmaları Enstitüsünde 1 yüksek lisans çalışması¹⁰ (%0,15) yapılmıştır. Literatüre bakıp karşılaştırma yapıldığında, Çanakçı (2020, 298), çalışmasında, din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmaların neredeyse tamamının (%99,1) Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapıldığını tespit etmiştir. İki çalışmanın bulguları mukayese edildiğinde oluşan bu farkın sebebi, Çanakçı'nın araştırmasında; Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde yapılan herhangi bir çalışmaya rastlamamış olmasıdır. Zira Çanakçı'nın çalışması 2019 yılı ile sınırlıdır. Çalışmamızda, Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde yapılan toplam 26 tezin tamamının 2020-2024 yılları arasında yapıldığı sonucuna

⁶ Yurtdışı Enstitüde yapılan yüksek lisans tezi, Dr. L. Philip Barnes danışmanlığında Abdurrahman Hendek tarafından çalışılmıştır. (Hendek, 2011). Doktora çalışması ise yine Abdurrahman Hendek tarafından Dr. Liam Gearon danışmanlığında hazırlanmıştır. (Hendek, 2018).

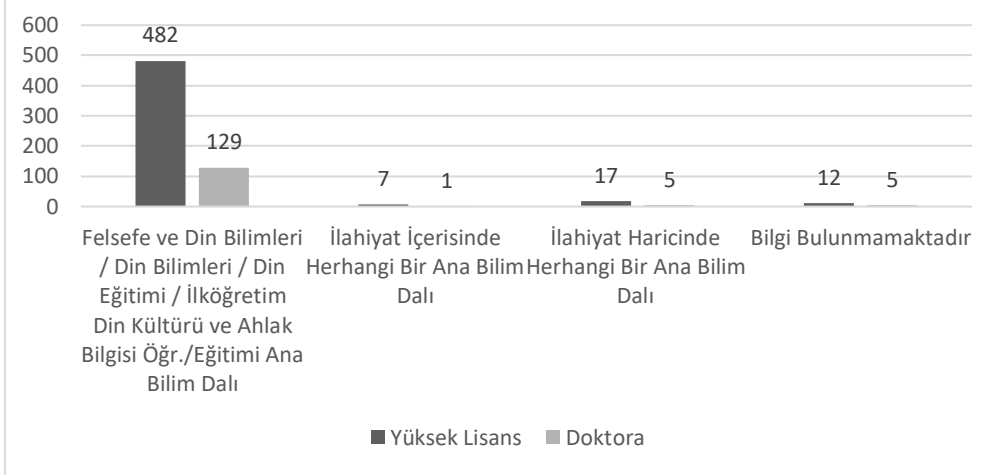
⁷ Bahsedilen doktora çalışması, Dr. Ioannis N. Grigoriadis danışmanlığında Tuğba Gürçel tarafından hazırlanmıştır (Gürçel, 2013).

⁸ Bahsedilen yüksek lisans çalışması, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif Haşiloğlu danışmanlığında Selma Eminoğlu tarafından hazırlanmıştır (Eminoğlu, 2016).

⁹ Bahsedilen yüksek lisans çalışması, Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Kaya danışmanlığında Zeynep Kayar Arvasi tarafından hazırlanmıştır (Kayar Arvasi, 2023).

¹⁰ Bahsedilen yüksek lisans çalışması Yrd. Doç. Dr. Meral Balcı danışmanlığında Zeynep Azder tarafından hazırlanmıştır (Azder, 2017).

ulaşılmıştır. Bunun sebebi, bazı üniversitelerin, bünyesinde barındırdıkları muhtelif enstitüleri; 2019 ve sonrası tarihlerde yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü çatısı altında birleştirmiş olmalarıdır.¹¹ Bektaş’ın (2024, 36) araştırmasında ise Sosyal Bilimler Enstitüsünün oranı %90 civarında, Lisansüstü Eğitim Enstitüsünün oranı %6,50 dolaylarındadır. Bu açıdan, iki çalışmanın bulguları arasında paralellik söz konusudur. Bektaş’ın çalışmasında Lisansüstü Eğitim Enstitüsü oranının, bu çalışmaya nazaran bir tık fazla olması, ele alınan lisansüstü çalışma sayısının fazla olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Zira, Bektaş 709 adet lisansüstü çalışma incelemişken, bu çalışmada incelenen lisansüstü tez sayısı 658 tane dir.

Şekil 3: Tezlerin Yapıldığı Ana Bilim Dallarına ve Program Türüne Göre Dağılımı

Din Eğitimi Ana Bilim Dalı ve/veya Din Eğitimi Bilim Dalının her üniversitede bulunmayışı, bu alanın farklı şekillerde isimlendirilmesine sebebiyet vermiştir. Bu kapsamda bakıldığında; Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, İDKAB / DKAB gibi ana bilim dalı isimlendirilmelerinin olduğu görülmektedir. Mezkûr ana bilim dallarında yapılan tezlerin danışmanlarının neredeyse tamamının uzmanlık alanı din eğitimidir. Dolayısıyla bahsedilen ana bilim dalları/bilim dallarının hepsi tek bir başlıkta toplanmış ve karışıklık bir nebze de olsa giderilmeye çalışılmıştır. Bundan mütevellit değerlendirme yapılırken diğerlerini de kapsayacak şekilde Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı ifadesi kullanılmıştır. Bunun yanı sıra diğer ana bilim dalları da ilahiyat içerisinde ve ilahiyat haricinde olarak ele alınmıştır.

Felsefe ve Din Bilimleri vb. ana bilim dallarında yapılan toplam tez sayısı 611’dir (%92,86). Bu tezlerin 482’sini yüksek lisans, 129’unu doktora tezleri oluşturmaktadır. İlahiyat içerisindeki ana bilim dallarında¹² yapılan toplam tez sayısı 8’dir (%1,22). Bunların 7 tanesi yüksek lisans 1 tanesi doktora çalışmasıdır. İlahiyat haricindeki ana bilim

¹¹ Detaylı bilgi için bk. (Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024; Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024; Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024; Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024; Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024; Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024; T.C. Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024).

¹² Bu çalışmalar genel olarak Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı olmak üzere İslam Bilimleri, İslam Ekonomisi ve Finansı, İslam Medeniyeti ve Sosyal Bilimler gibi ana bilim dallarında yapılmıştır.

dallarında¹³ yapılan toplam tez sayısı 22'dir (%3,34). Bu çalışmaların 17'sini yüksek lisans, 5'ini doktora teşkil etmektedir. 12 yüksek lisans, 5 doktora tezi olmak üzere toplam 17 (%2,58) çalışmanın hangi ana bilim dalında yapıldığı bilgisi bulunmamaktadır.¹⁴

Bektaş'ın çalışmasında Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı %90,69 gibi bir oran ile 1'inci sıradadır (Bektaş, 2024, 38). Benzer şekilde Çanakçı'nın ve Türkan'ın yaptığı çalışmalarda da Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı 1'inci sırada yer almaktadır (Çanakçı, 2020, 299; Türkan, 2015, 35). Bu sonuca göre, din eğitimi konusu farklı bilim dallarında çalışılabilecek başlıklardandır. Bu durum din eğitimi bilim dalının disiplinler arasındaki önemini de göstermektedir.

Tablo 3: Tezlerin Kullandıkları Yöntem ve Program Türüne Göre Dağılımı

Yöntem	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora			
	n	%	n	%	n	%
Nitel	381	73,55%	103	73,57%	484	73,56%
Nicel	41	7,92%	12	8,57%	53	8,05%
Karma	14	2,70%	10	7,14%	24	3,65%
Erişim İzni Bulunmayan	82	15,83%	15	10,71%	97	14,74%
Toplam	518	100,00%	140	100,00%	658	100,00%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, araştırmalarda nitel (qualitative), nicel (quantitative) ve karma (mixed) olmak üzere üç yöntem kullanıldığı anlaşılmaktadır. (Creswell, 2013, akt. Aşgın, 2018, 15; Çubukçu, 2020, 39; Gültekin vd., 2020, 317-318; Karadağ, 2019, 6; Saçlı Uzunöz, 2021, 293-303) Literatür taramasının nitel yöntemin içerisinde yer alması (Baltacı, 2021, 88) sebebiyle, araştırmamızda, bu kapsamdaki çalışmalar nitelin içerisine dâhil edilmiştir. Bununla birlikte araştırma kapsamında ele alınan 658 tezin 97'si YÖK Tezden indirilememekte ve özet kısmında da yöntem hakkında bilgi yer almamaktadır. Bu sebeple yöntem açısından bir değerlendirme yapılamayacak olanlar "Erişim İzni Bulunmayan" kategorisine alınmıştır. Bir tane tezin özet kısmında açık bir biçimde nicel yöntemle yapıldığı ifadesi bulunmaktadır.¹⁵ Dolayısıyla bu tez, nicel yöntem içerisine dâhil edilmiştir.

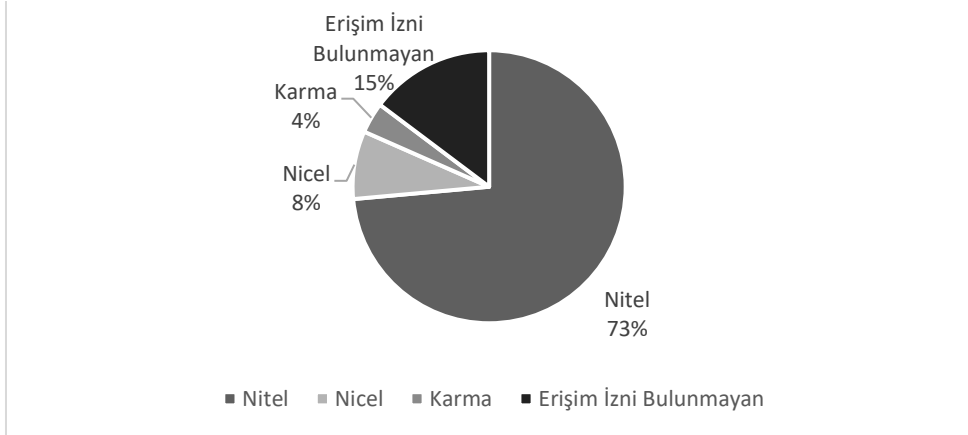
Tablo incelendiğinde, din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmaların en fazla nitel yöntemle yapıldığı görülmektedir. Nitel yöntemle yapılan çalışmaların sayısı 484 olup bunların 381'i yüksek lisans, 103'ü doktora çalışmasıdır. 41'i yüksek lisans, 12'si doktora toplam 53 çalışma nicel yöntem kullanılarak yapılmışken, 14'ü yüksek lisans, 10'u doktora olmak üzere 24 çalışma karma yöntemle hazırlanmıştır. Bektaş (2024, 64), benzer bir çalışmada, nitelin en fazla kullanılan yöntem olduğunu tespit etmiştir. İDKAB programlarıyla bağlantılı yüksek lisans tezlerinin ele alındığı diğer bir araştırmada, incelenen 67 adet yüksek lisans tezinin 52'si nitel, 9'u nicel, 6'sının karma yöntemle yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Oturakdaş, 2023, 85). Kur'an merkezli lisansüstü tezleri konu ve yöntem açısından değerlendiren farklı

¹³ İlahiyat haricindeki ana bilim dallarında yapılan tezler genel olarak Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Kamu Yönetimi (Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi) Ana Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tarih Ana Bilim Dalı vb. ana bilim dallarında yapılmıştır.

¹⁴ Ana bilim dalı bilgisi bulunmayan tezler 1986-1997 yılları arasında yapılmış olan tezlerdir.

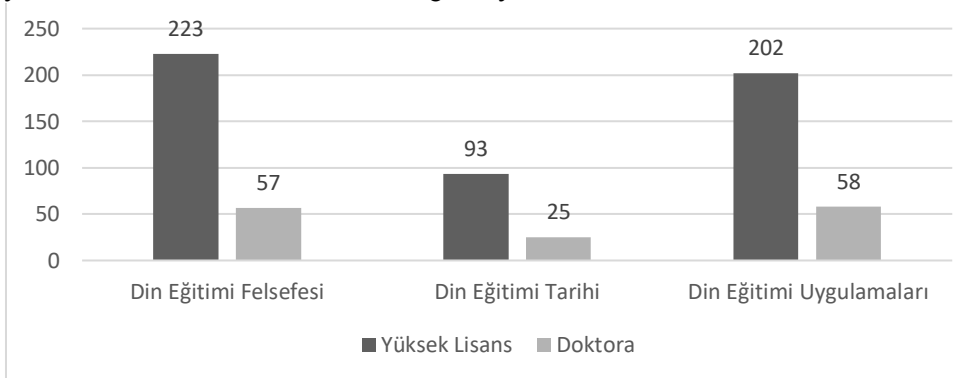
¹⁵ Bahsedilen çalışma için bk. (Tekir, 2015).

bir çalışmada ise incelenen 80 adet tezin tamamının nitel yöntemle yapıldığı, nicel ve karma yöntemin kullanılmadığı saptanmıştır (Köroğlu, 2023, 86). Bazı çalışmalarda yöntem kısmı 3 temel başlık (nitel, nicel, karma) altında ele alınmadığı için sağlıklı olmayacağı düşünüerek karşılaştırma yapılmamıştır (Çanakçı, 2020, 296; Türkan, 2015, 43; Uğurlu, 2022, 1326; Yorulmaz, 2016, 55).

Şekil 4: Tezlerin Kullandıkları Yönteme Göre Dağılımı

Bu bulgulardan hareketle, çalışmalarda nitel yöntemin fazla kullanılması yadsınacak bir durum değildir. Zira anlam üzerinde yoğunlaşan ve araştırmacının subjektif yorumlar yapabilmesine olanak sağlayan nitel yöntem, sosyal bilimlerin vazgeçilmez unsurlarındandır. Tablonun verileri incelendiğinde nicel yöntemle yapılmış 53, karma yöntemle yapılmış 24 din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışma bulunmaktadır. Nicel çalışmaların 20, karma çalışmaların 8 tanesi son beş yılda (2020-2024) yapılmıştır. Her ne kadar son yıllarda mezkûr yöntemlerle yapılan çalışma sayısı artmış olsa da yeterli düzeyde değildir. Bilhassa karma yöntemin daha fazla kullanılması gerekmektedir. Nitel ve nicel yöntem ayrı ayrı kullanıldığında eksik kalan bazı yönleri bulunmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi için her iki yöntemin birlikte kullanımı hususunda uygun ortam ve seçeneklerin bulunması gereklidir (Kozak, 2017, 38-39). Zira karma yöntem, iki farklı yöntemi birleştirir ve doğru kullanıldığında tek bir yöntem kullanılarak yapılan çalışmalardan çok daha etkili ve güçlü olur (Aydın Çakır - Türkeş Kılıç, 2021, 4). Sonuç olarak, güncel çalışmalarda karma yöntemin kullanılmasının önem arz ettiğini söylemek mümkündür.

Şekil 5: Tezlerin Din Eğitimi Araştırma Alanları ve Program Türüne Göre Dağılımı

E. Paul, din eğitiminin araştırma alanını ve konularını üç grupta toplamaktadır (Paul, 1983, akt. Tosun, 2002, 65). Bu çalışmada, din eğitimi araştırma alanları, Paul'un tasnifinden de esinlenilerek üç başlık altında toplanmıştır. Buna göre;

1. Din eğitimi kurumları, transkripsiyon çalışmaları, bibliyografik çalışmalar, tarihi şahsiyetler, din eğitimi tartışmaları (zabıt, şura, tutanak, dergi, gazete vb.) vb. hususlar din eğitimi tarihi başlığı altında;

2. Din eğitiminin teorik yönü, temel kavramları, diğer disiplinler ile benzeşen ayrışan yönleri gibi konular din eğitimi felsefesi başlığı altında;

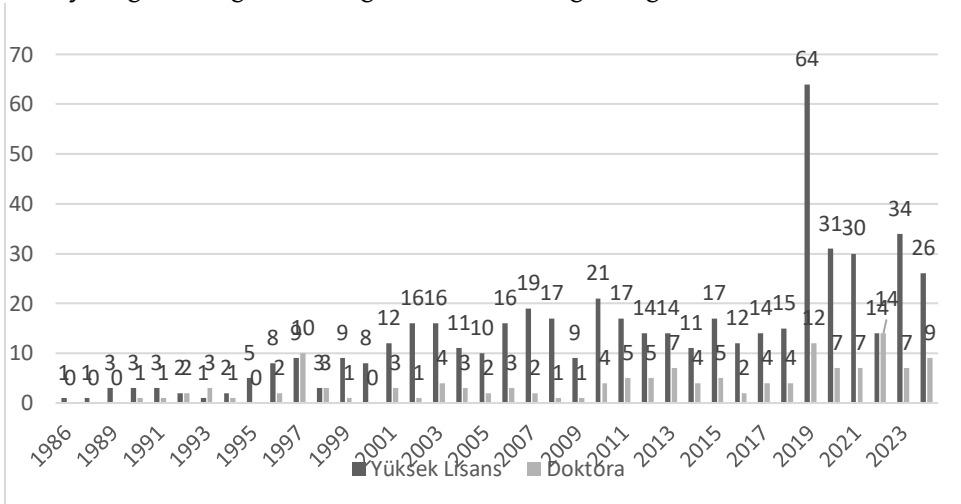
3. Dünyada ve Türkiye'de din eğitimi uygulamaları, güncel din eğitimi tartışmaları, çağdaş din eğitimi konuları vb. alanlar ise din eğitimi uygulamaları başlığı altında toplanmıştır.

Erişim izni bulunmayan tezlerin de başlık ve özet bilgilerine göre değerlendirilmesi sonrasında aşağıdaki tablo ortaya çıkmıştır.

Tablo 4: Tezlerin Din Eğitimi Araştırma Alanları ve Program Türüne Göre Dağılımı

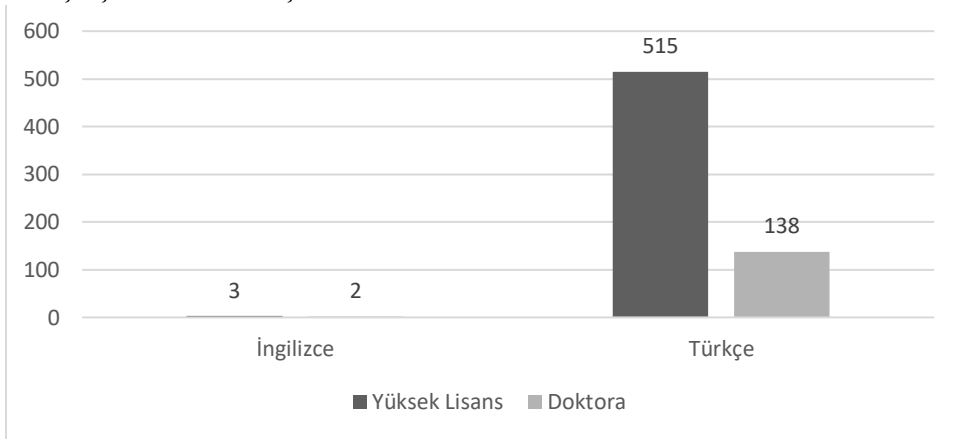
Din Eğitimi Araştırma Alanları	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora			
	n	%	n	%	n	%
Din Eğitimi Felsefesi	223	43,05%	57	40,71%	280	42,55%
Din Eğitimi Tarihi	93	17,95%	25	17,86%	118	17,93%
Din Eğitimi Uygulamaları	202	39,00%	58	41,43%	260	39,51%
Toplam	518	100,00%	140	100,00%	658	100,00%

Tablo incelendiğinde, 223 yüksek lisans, 57 doktora olmak üzere 280 lisansüstü tez, din eğitimi felsefesi alanında yapılmıştır. Bunu 202 yüksek lisans, 58 doktora olmak üzere 260 lisansüstü çalışma ile din eğitimi uygulamaları alanı takip etmektedir. Din eğitimi tarihi alanında ise 93 yüksek lisans, 25 doktora olmak üzere 118 lisansüstü tez yapılmıştır. Bu bulgulardan hareketle, din eğitimi tarihi alanına yönelik lisansüstü çalışmaların nicelik itibarıyla diğerlerine göre az olduğunu ve artırılması gerektiğini ifade etmek mümkündür.

Şekil 6: Tezlerin Tamamlanma Yılı ve Program Türüne Göre Dağılımı

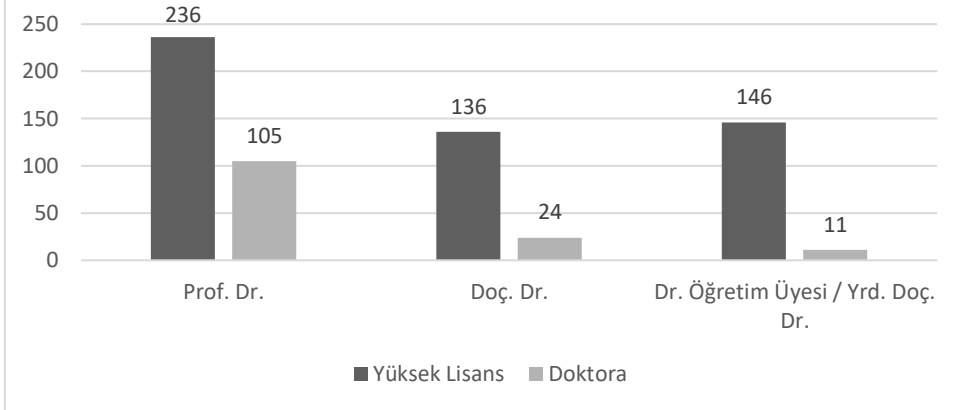
Grafik incelendiğinde, din eğitimi başlıklı yüksek lisans tezi en fazla 2019 yılında (n=64) yapılmıştır. En çok doktora tezi ise 2022 yılında (n=14) tamamlanmıştır. 1988 yılında iki türde de din eğitimi başlıklı teze rastlanmamıştır. 1986-2024 arası -1988 yılı müstesna- her yıl din eğitimi başlıklı yüksek lisans tezi yapılmıştır. 1986-1989 yılları arası ve 2000 yılında doktora tezi yapılmamıştır. Grafikten de anlaşılacağı üzere 2000’li yıllardan sonra lisansüstü çalışmalarda -bilhassa yüksek lisans açısından- artış görülmektedir. Özellikle son yıllarda konu ile ilgili lisansüstü çalışmaların artmış olmasını, İslami ilimler/ilahiyat fakülteleri bünyesindeki lisansüstü ana bilim dalı sayısının ve din eğitimi bilim dalı öğretim üyesi sayısı artışının etkilemiş olma ihtimali yüksektir. 1997 senesinde 10 adet doktora tezi yapılmıştır. Mezkûr tarihten 2019’a gelinceye kadar doktora çalışmaları çift haneli rakamlara ulaşamamıştır. Din eğitimi başlıklı ilk yüksek lisans tezi, 1986 yılında Yrd. Doç. Dr. Hayati Hökelekli danışmanlığında Mustafa Naci Kula tarafından “Ergenlerde Kimlik Bunalımı ve Din Eğitiminin Etkisi” başlığıyla tamamlanmıştır (Kula, 1986). Din eğitimi başlıklı ilk doktora tezi ise 1990 senesinde Prof. Dr. Enis Öksüz danışmanlığında Vahdettin Akgün tarafından “Sosyolojik Açından Din Eğitiminin Önemi ve Mecburi Din Öğretiminin Sebep-Sonuçları Üzerine Bir Araştırma” başlığıyla tamamlanmıştır (Akgün, 1990). Benzer çalışmalarda da 2019 yılında yapılan lisansüstü tezlerin anormal bir şekilde arttığı görülmektedir (Bektaş, 2024, 27; Uğurlu, 2022, 1325). Bu durumun sebebinin, 2018 yılında yükseköğretimde çıkan öğrenci affı ile bağlantılı olma ihtimali yüksektir. Öğrenci affından yararlanan öğrenciler lisansüstü çalışmalarını tamamlaması sebebiyle 2019 yılında önceki yıllara kıyasla daha fazla çalışma tamamlanmıştır.

Şekil 7: Tezlerin Yazıldığı Dil ve Program Türüne Göre Dağılımı

Grafiğe göre, 3’ü yüksek lisans, 2’si doktora olmak üzere din eğitimi başlıklı sadece 5 adet lisansüstü çalışma İngilizce dilinde hazırlanmıştır. Bu çalışmalar: Abdurrahman Hendek tarafından 2011 yılında Londra King’s Kolejinde Dr. L. Philip Barnes danışmanlığında tamamlanmış “A Comparative Study of Religious Education in State Schools in England and Turkey: The Partnership between State and Religion, Laws regarding Religious Education and Religious Education Curricula (İngiltere ve Türkiye Devlet Okullarındaki Din Eğitiminin Karşılaştırılması: Devlet ve Din Arasındaki Ortaklık, Din Eğitimi ile İlgili Kanunlar, Din Eğitimi Müfredatı)” başlıklı yüksek lisans tezi (Hendek, 2011), Zhansaya Badagulova tarafından 2017 yılında Sakarya Üniversitesinde Yrd. Doç. Dr. Mahmut Zengin

danışmanlığında tamamlanmış “Religion, Religious Institutions and Religious Education in Kazakhstan (Kazakistan'da Din, Dini Kurumlar ve Din Eğitimi)” başlıklı yüksek lisans tezi (Badagulova, 2017), Fadiiah Mukhsen tarafından 2022 yılında Sakarya Üniversitesinde Doç. Dr. Mahmut Zengin danışmanlığında tamamlanmış “Early Childhood Islamic Religious Education in Indonesia: "The case of Raudhatul Athfal" (Endonezya'da Erken Çocukluk Döneminde İslami Din Eğitimi: "Raudhatul Athfal Örneği")” başlıklı yüksek lisans tezi (Mukhsen, 2022), Tuğba Gürçel tarafından 2013 yılında İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesinde Dr. Ioannis N. Grigoriadis danışmanlığında tamamlanmış “Religious Education as an Indicator of State-Religion Relations Within The Scope of Europeanization Theories: Case Studies of Turkey and Poland (Din-Devlet İlişkilerinin Göstergesi Olarak Din Eğitiminin Avrupalılaşıma Teorileri ile İncelenmesi: Türkiye ve Polonya Örnekleri)” başlıklı doktora tezi (Gürçel, 2013), Abdurrahman Hendek tarafından 2018 yılında Oxford Üniversitesinde Dr. Liam Gearon danışmanlığında tamamlanmış “A Comparative Study of Religious Education Policy in Turkey and England (Türkiye ve İngiltere Din Eğitimi Politikalarının Karşılaştırılması)” başlıklı doktora tezi (Hendek, 2018) şeklindedir.

Şekil 8: Tezlerin Danışman Ünvanı ve Program Türüne Göre Dağılımı

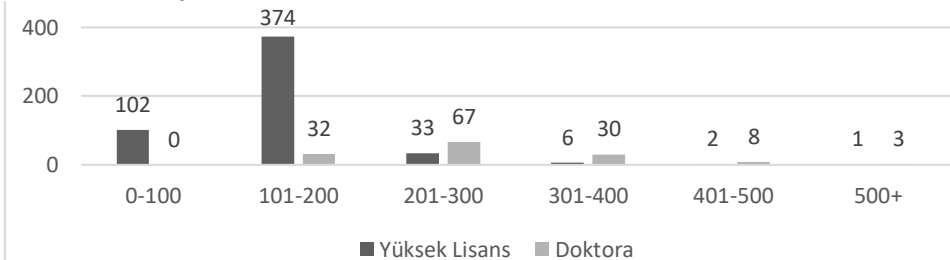
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bulunan 1986-2024 yılları arasında yer alan din eğitimi başlıklı dört tezde iki danışman bulunmaktadır.¹⁶ Bunlar; Prof. Dr. Zeki Salih Zengin ve Prof. Dr. Gelengül Haktanır danışmanlığında 2016 yılında Mualla Erden tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitime Temel Yaklaşımlar ve Din Eğitimi” başlıklı yüksek lisans tezi (Erden, 2016), Prof. Dr. Abdullah Özbek ve Prof. Dr. Hakan Sarı danışmanlığında 2016 yılında Mustafa Başkonak tarafından yapılan “Türkiye'deki Lise Mezunu İşitme Engellilerin Din Eğitiminde Karşılaştıkları Güçlüklerin Öğrenci ve Eğitimci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı doktora tezi (Başkonak, 2016), Doç. Dr. Mustafa Naci Kula ve Prof. Dr. Mualla Selçuk danışmanlığında 2022 yılında Ayşe Yorulmaz tarafından yapılan “Din Eğitiminde İnsan Fenomenine Teolojik Antropolojik Yaklaşım” başlıklı doktora tezi (Yorulmaz, 2022) ve Doç. Dr. Teceli Karasu ile Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Aykan danışmanlığında 2024 yılında Gülsüm Şahin tarafından yapılan “Din Eğitiminde Dijital Materyal Kullanımının Öğrenci Başarısına ve Kalıcılığına Etkisi (İmam Hatip Lisesi Örneği)” başlıklı yüksek lisans tezidir (Şahin, 2024). Çanakçı (2020, 301), 1986-2019 yılları

¹⁶ Grafiğe sadece birinci danışmanlar alınmıştır.

arası iki danışmanlı 2 çalışma tespit etmişken, bu araştırmada, iki danışmanlı 4 tez bulunmuştur. Bu çalışmalardan iki tanesi 2022 ve 2024 yıllarında yapılmıştır. Bu durum, son yıllarda yapılan iki danışmanlı çalışmalarda artış olduğu şeklinde yorumlanabilir. Din eğitimi biliminde, birçok bilimsel disiplinle iş birliği içinde kapsamlı araştırmalar yapılabilmektedir. Bundan mütevellit, bu bilim dalının disiplinler arası bir konuma sahip olduğunu ifade etmek mümkündür (Okumuşlar, 2020, 64). Dolayısıyla farklı disiplinlerden ortak danışmanlı araştırma yapabilme kültürünün, din eğitimi bilimine ve bu bağlamda yapılacak lisansüstü çalışmaların nitelik ve niceliğinin artmasına katkı sağlayacağı düşünülebilir (Çanakçı, 2020, 301; Güneş, 2018, 197).

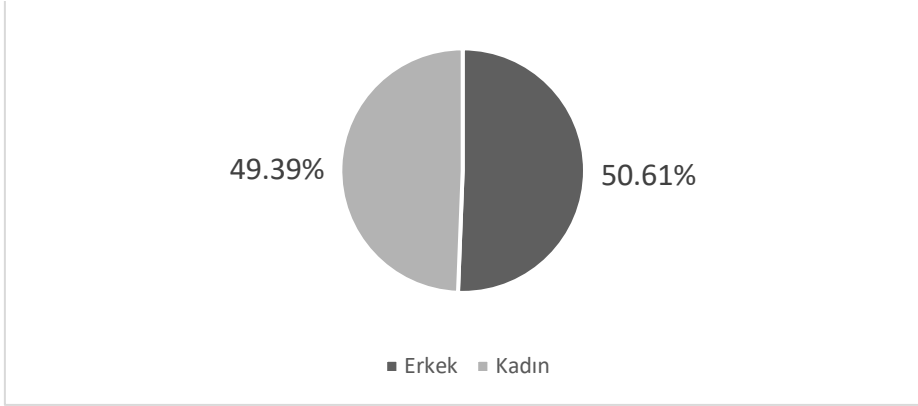
Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezler danışman ünvanı açısından analiz edildiğinde; yüksek lisans çalışmalarının 236’sını (%45,56) Prof. Dr., 146’sını (%28,19) Dr. Öğretim Üyesi/Yrd. Doç. Dr., 136’sını (%26,25) Doç. Dr. ünvanına sahip öğretim elemanlarının yürüttüğü tespit edilmiştir. Doktora açısından ise çalışmaların 105’inin (%75,00) Prof. Dr., 24’ünün (%17,14) Doç. Dr., 11’inin (%7,86) Dr. Öğretim Üyesi/Yrd. Doç. Dr. ünvanına sahip öğretim elemanları tarafından yürütüldüğü görülmüştür. Bu verilerden hareketle, yüksek lisansta Dr. Öğretim Üyesi/Yrd. Doç. Dr. ünvanlı öğretim elemanlarının, Doç. Dr. ünvanlı öğretim elemanlarına nazaran daha fazla tez yönetmiş olması; yeni yetişmiş öğretim elemanlarının aktif bir biçimde çalıştıklarını göstermektedir. Hem yüksek lisans hem doktora en fazla tezi yöneten, daha tecrübeli olan Prof. Dr. ünvanlı öğretim elemanlarıdır. Özellikle doktora %75 oranında tez yönetmiş olmaları, yapılan çalışmaların büyük kısmında söz sahibi olduklarını göstermektedir.

Literatürdeki çalışmalarla kıyaslandığında; Türkan (2015, 36) tarafından yapılan araştırmada, en fazla yüksek lisans tezi sırasıyla Prof. Dr. (%51,7), Doç. Dr. (%29) ve Yrd. Doç. Dr. (%19,3) ünvanına sahip öğretim elemanları tarafından yürütülmüştür. Doktora açısından bakıldığında, sırasıyla Prof. Dr. (%81,1), Doç. Dr. (%13) ve Yrd. Doç. Dr. (%5,9) ünvanlı öğretim elemanları yer almaktadır. Bektaş (2024, 28-29) tarafından yapılan çalışmada, en fazla yüksek lisans tezi sırasıyla Dr. Öğretim Üyesi (%35,69), Prof. Dr. (%34,10) ve Doç. Dr. (%30,21) ünvanlı öğretim elemanları tarafından yürütülmüştür. Doktora ise sırasıyla Prof. Dr. (%68,53), Doç. Dr. (%21,68) ve Dr. Öğretim Üyesi (%9,79) ünvanlı öğretim elemanları yer almaktadır. Büyük resme bakıldığında Türkan’ın çalışması 2015 yılında yapıldığından güncel verileri yansıtmamaktadır. Günümüze yaklaştıkça özellikle yüksek lisans açısından Dr. Öğretim Üyesi ünvanlı öğretim elemanlarının etkinliği göze çarpmaktadır. Doktora bağlamında ise ünvan ile tez türü arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Buradan hareketle ünvan derecesi arttıkça danışmanlık yapılan lisansüstü tezin seviyesi de artmaktadır.

Şekil 9: Tezlerin Sayfa Aralığına Göre Dağılımı

Grafik incelendiği zaman, din eğitimi başlıklı yüksek lisans tezlerinin en fazla 101-200 sayfa aralığında olduğu görülmektedir. En fazla doktora çalışması ise 201-300 sayfa aralığındadır. 0-100 sayfa aralığında doktora çalışması bulunmazken bu aralıkta yapılan yüksek lisans tezi 102 tanedir. 500 sayfa üzeri 3 adet doktora, 1 tane yüksek lisans tezi¹⁷ bulunmaktadır. Doktora açısından, 0-100 sayfa aralığında tezin bulunmamasını; doktora çalışmalarının 100 sayfanın altında kabul görmediği şeklinde yorumlamak mümkündür.

Şekil 10: Tezlerin Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımı

Tablo 5: Tezlerin Yazar Cinsiyetine ve Program Türüne Göre Dağılımı

Cinsiyet	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora			
	n	%	n	%	n	%
Erkek	236	45,56%	97	69,29%	333	50,61%
Kadın	282	54,44%	43	30,71%	325	49,39%
Toplam	518	100,00%	140	100,00%	658	100,00%

Grafik ve tablo birlikte değerlendirildiğinde, din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmaları yapan erkek ve kadın oranının dengeli olduğu görülmektedir. Tez türü açısından incelendiğinde, 236 erkek (%45,56), 282 kadın (%54,44) araştırmacının yüksek lisans programından mezun olduğu saptanmıştır. Doktorada ise 97 erkek (%69,29), 43 kadın (%30,71) araştırmacı eğitimini tamamlamıştır. Çanakçı'nın (2020, 288) araştırmasında, yüksek lisans tezlerinde erkekler %54,8, kadınlar %45,2 oranında, doktora tezlerinde erkekler %70,5, kadınlar %29,5 oranında, toplamda ise erkekler %58,3, kadınlar %41,7 oranında çalışma üretmişlerdir. İki çalışmanın bulguları karşılaştırıldığında, erkeklerin yüksek lisans tezi üretme oranı %54,8'den %45,56'ya düşmüş, kadınların oranı ise %45,2'den %54,44'e yükselmiştir. Benzer durum kısmen de olsa doktora için söz konusudur. Buradan hareketle, kadınların erkeklere göre daha fazla yüksek lisans tezi ürettiği anlaşılmaktadır. Detaylı bilgi aşağıdaki yıllara göre cinsiyet açısından ele alınan tablo ve grafiklerde verilecektir.

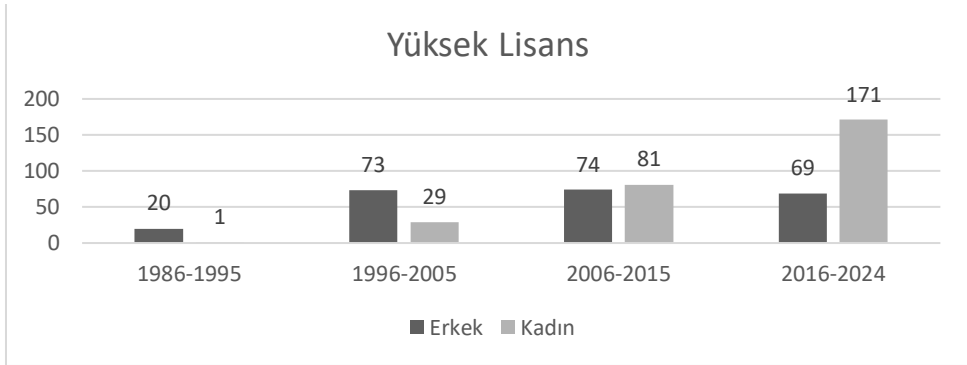
Bektaş (2024, 25), yaptığı araştırmada, yüksek lisansta erkeklerin %40,46, kadınların %59,54 oranında, doktorada erkeklerin %65,73, kadınların %34,27 oranında, toplamda ise

¹⁷ Bahsedilen yüksek lisans tezi Prof. Dr. Halis Ayhan danışmanlığında Tuğba Torun tarafından yapılmış olup 642 sayfadır (Torun, 2003).

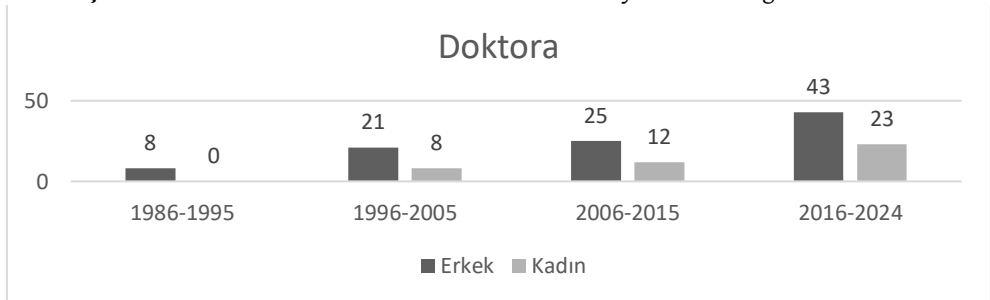
erkeklerin %45,56, kadınların %54,44 oranında tez ürettiği sonucuna ulaşmıştır. Bektaş’ın çalışması ve bu çalışma arasında karşılaştırma yapıldığında, erkeklerin yüksek lisans tezi üretme oranı %40,46’dan %45,56’ya yükselmiş kadınların oranı ise %59,54’ten %54,44’e düşmüştür. Doktorada erkeklerin oranı %65,73’ten %69,29’a yükselirken, kadınların oranı %34,27’den %30,71’e düşmüştür. Bunun sebebi, Bektaş’ın çalışması ile araştırmamızın muhtevasının birbirinden farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Zira mezkûr çalışmada din eğitimi alanındaki lisansüstü tezler incelenirken, bu çalışmada -farklı alanlarda da olsa- din eğitimi başlıklı lisansüstü araştırmalar incelenmektedir. Ayrıca mezkûr çalışmada 709 lisansüstü tez ele alınmışken, bu araştırmada 658 lisansüstü çalışma incelenmiştir. Bir diğer husus, söz konusu çalışma 2023 yılı ile sınırlıdır. Bu çalışmanın bulgularına göre, kadınlar 2023 yılında 28 adet yüksek lisans tezi üretmişken, bu sayı 2024 yılında 18’e düşmüştür.

Tablo 6: Tezlerin Yıllara Göre Yazar Cinsiyetine ve Program Türüne Göre Dağılımı

Yıl Aralığı	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora			
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
1986-1995	20	1	8	0	28	1
1996-2005	73	29	21	8	94	37
2006-2015	74	81	25	12	99	93
2016-2024	69	171	43	23	112	194
Toplam	236	282	97	43	333	325

Şekil 11: Yüksek Lisans Tezlerinin Yıllara ve Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımı

Şekil 12: Doktora Tezlerinin Yıllara ve Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımı

Yukarıda din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmaların on yıllık periyotlarda tablo ve grafikleri verilmiştir. Buna göre; 1986-1995 yılları arasında erkekler 20 yüksek lisans, 8 doktora tezi; kadınlar ise sadece 1 yüksek lisans tezi üretmiştir. 1996-2005 arası erkekler 73 yüksek lisans, 21 doktora; kadınlar ise 29 yüksek lisans, 8 doktora çalışması gerçekleştirmiştir. 2006-2015 arası erkekler 74 yüksek lisans, 25 doktora tezi; kadınlar ise 81 yüksek lisans, 12 doktora tezi tamamlamıştır. Son olarak 2016-2024 arası erkekler 69 yüksek lisans, 43 doktora; kadınlar ise 171 yüksek lisans, 23 doktora çalışması üretmiştir. Toplamda erkekler 333 lisansüstü; kadınlar ise 325 lisansüstü tezi nihayete erdirmiştir. Erkekler ve kadınlar arasında ilk on yıllık periyot ve son on yıllık periyot açısından ciddi bir fark göze çarpmakta; kadınların yaptığı çalışmalarda artış ve değişim somut bir biçimde görülmektedir.

Bulgular oldukça enteresan bir görünüm arz etmektedir. Zira geçmiş yıllarda kadınların ürettiği lisansüstü tez sayısı yok denecek kadar azken; günümüze yaklaştıkça bu sayı fevkalade biçimde artmıştır. Öyle ki yüksek lisans seviyesinde kadınlar erkekleri geride bırakmıştır. 2016-2024 yılları arası, kadınlar erkeklerin 2 katından fazla yüksek lisans tezi tamamlamıştır. Kadınlar, doktora açısından da her dönem artış göstermişler fakat yüksek lisanstaki bu azimli tavrı maalesef doktora yansıtamamışlardır. Buradan hareketle, yüksek lisansını tamamlayan kadınların iş hayatı, evlilik hayatı, anneliğin getirdiği sorumluluk gibi muhtelif sebeplerden ötürü doktora eğitimini nihayete erdiremediklerini ifade etmek mümkündür.

Günümüzde nüfusun artması, eğitim imkânının yaygınlaşması, birçok alanda bilimsel gelişmelerin yaşanması, ulaşım, haberleşme, kütüphane, istihdam alanlarının artması ve belki de en önemlisi zihniyetin değişmesi, son zamanlarda yapılan lisansüstü çalışmaların cinsiyet açısından dağılımını etkilemiş, kadınlara yönelik ivmenin artmasını sağlamıştır.

Sonuç

Başlığında “din eğitimi” ifadesi geçen lisansüstü tezlerin konu edildiği bu araştırmada, 518’i yüksek lisans, 140’ı doktora olmak üzere toplam 658 lisansüstü çalışma incelenmiş ve analiz edilmiştir. İncelenen çalışmaların %79’u yüksek lisans, %21’i doktora tezidir. Doktora tezlerinin yüksek lisansa nazaran az olduğu görülmekle birlikte, son yıllarda doktora tez sayısının artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

Din eğitimi başlıklı 658 lisansüstü çalışmanın 165 tanesi Marmara Üniversitesi’nde yapılmıştır. Konu hakkındaki benzer çalışmalarda da din eğitimi alanında en fazla lisansüstü araştırmanın Marmara Üniversitesi’nde tamamlandığı ifade edilmektedir. Bu sebeple mezkûr üniversitenin öncü rol üstlendiğini söylemek mümkündür. İlgili tabloda üniversitelerin nicelik olarak daha az lisansüstü çalışma üretmiş görünmelerinin en önemli sebeplerinden biri, başlığında “din eğitimi” ifadesine yer vermemelerinden kaynaklanmış olabilir. Bir kısmının ise köklü bir geçmişe sahip olmamaları, akademik kadro yetersizliği, bulunduğu şehrin imkanlarının kısıtlı olması vb. hususlar şeklinde yorumlanabilir.

Enstitü bağlamında; lisansüstü tezlerin büyük bölümü (n=622) Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde tamamlanmıştır. Din eğitimi çalışmalarının kahir ekseriyetinin Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde tamamlanmış olması yadsınacak bir durum değildir. Zira din eğitimi, sosyal bilimlerin bir parçasıdır. Diğer enstitülerde çalışmalar yapılmış olmasına rağmen yeterli düzeyde değildir. Çünkü din eğitimi, disiplinler arası konumuyla farklı bilim

dallarının çalışma alanına hitap etmektedir. Dolayısıyla, din eğitimi çalışmalarının farklı enstitülerde daha fazla tamamlanması disiplinler arası konumunu pekiştirecektir.

Din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmalarda en çok nitel yöntem kullanılmıştır. Bundan sonra nicel ve karma yöntem gelmektedir. Ele alınan çalışmayı öznel bir biçimde yorumlamaya fırsat veren nitel yöntemin en fazla kullanılan yöntem olması beklenen bir durumdur. Son yıllarda yapılan çalışmalarda nicel ve karma yöntem kullanımı artmış olsa da yeterli seviyede değildir. Bundan mütevellit yapılacak çalışmalarda nicel ve karma yöntemlerin kullanılması, yöntem çeşitliliği ve farklı sonuçlar açısından önem arz etmektedir.

Lisansüstü tezler ana bilim dalı açısından irdelendiğinde, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı vb. ana bilim dallarında yapılan tez sayısının bir hayli yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu ana bilim dalında 611 adet tez tamamlanmıştır. İlahiyat içerisindeki ana bilim dallarında 8, ilahiyat harici ana bilim dallarında 22 tane tez üretilmiştir. 17 çalışmada ana bilim dalı bilgisine rastlanmamıştır. Bu çalışmaların 1986-1997 yılları arasında yapıldığı tespit edilmiştir. Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezlerin ilahiyat harici ana bilim dallarında da yapılmış olması, din eğitimi biliminin diğer bilim dallarıyla olan ilişkisinin açık bir tezahürü olup; disiplinler arası mevkisine işaret etmektedir.

Din eğitimi araştırma alanları; din eğitimi felsefesi, din eğitimi tarihi, din eğitimi uygulamaları şeklinde üç başlık altında tasnif edilmiştir. İncelenen çalışmaların 280’i din eğitimi felsefesi, 260’ı din eğitimi uygulamaları, 118’i din eğitimi tarihi alanına girmektedir. Son yıllarda çağdaş din eğitimi konularının ve din eğitimi uygulamalarının daha fazla araştırma alanı olarak tercih edildiği anlaşılmaktadır. Din eğitimi tarihi alanında ise düşüş yaşandığı görülmektedir. Din eğitimi tarihi alanına yönelik çalışmaların artması din eğitimine yönelik araştırmaların çeşitlilik göstermesi bakımından önem arz edecektir.

Din eğitimi başlıklı tamamlanan lisansüstü tezler, 1986’dan 2024 yılına kadar sürekli artış göstermiştir. Zaman geçtikçe yükselen bu grafiğin sebebi; teknolojinin gelişmesi, eğitim imkanlarının artması, üniversitelerin ve kütüphanelerin yaygınlaşması, kişilerin lisans seviyesiyle yetinmeyip lisansüstü çalışmalar yapma arzusu vb. hususlardan kaynaklanmaktadır denilebilir. Ayrıca, doktora bitirenler için akademiada görev alma düşüncesi; çalışmalarını nihayete erdirmede motive edici bir unsur teşkil etmiş olması mümkündür.

Çalışmaların yabancı dilde yayımlanma durumuna bakıldığında, lisansüstü tezlerin 653 tanesi Türkçe, yalnızca 5 tanesi İngilizce olarak hazırlanmıştır. Buna göre, tezlerin yabancı dilde yayımlanma oranı sadece %0,76’dır. Oldukça düşük olan bu oran, din eğitimi biliminin uluslararası bilimsel arenada tartışılmasını zorlaştırmaktadır.

Din eğitimi başlıklı lisansüstü tezlerin çoğunun danışmanlığını Prof. Dr. ünvanına sahip akademisyenler yapmışlardır. Buna göre, 236 yüksek lisans, 105 doktora tezi Prof. Dr. ünvanlı öğretim elemanları danışmanlığında tamamlanmıştır. Doç. Dr. ve Dr. Öğretim Üyesi/Yrd. Doç. Dr. ünvanlı akademisyenlerin yönettiği tez sayıları birbirine yakındır. Burada ilginç olan, “Dr. Öğretim Üyesi/Yrd. Doç. Dr.” ünvanlı akademisyenlerin “Doç. Dr.” ünvanlı akademisyenlere nazaran daha fazla yüksek lisans tezi yönetmiş olmalarıdır. Bu durum, yeni yetişen öğretim elemanlarının aktif bir biçimde çalıştıklarının göstergesidir.

Araştırmada ele alınan lisansüstü tezlerin %50,61'i erkekler, %49,39'unun kadınlar tarafından yapıldığı görülmektedir. Din eğitimi başlıklı lisansüstü çalışmalarda, kadınların yüksek lisans, erkeklerin ise doktora çalışmaları daha fazla tez ürettiği anlaşılmaktadır. Yıllara ve cinsiyete göre değerlendirme yapıldığında, 1986-1995 yılları arasında erkeklerin 20 yüksek lisans, 8 doktora tezi ürettiği; kadınların ise yalnızca 1 yüksek lisans tezi ürettiği; doktora tezi bitirmediği anlaşılmaktadır. 1996-2005 yılları arasında erkeklerin 73 yüksek lisans, 21 doktora tezi ürettiği; kadınların 29 yüksek lisans, 8 doktora tezi tamamladığı; 2006-2015 yılları arasında erkeklerin 74 yüksek lisans, 25 doktora tezi bitirdiği; kadınların 81 yüksek lisans, 12 doktora tezi tamamladığı; 2016-2024 yılları arasında erkeklerin 69 yüksek lisans, 43 doktora tezi ürettiği; kadınların 171 yüksek lisans, 23 doktora çalışması tamamladığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, kadınların yıllar geçtikçe lisansüstü çalışma yapma sayıları yükselmiş, yüksek lisans açısından erkeklerin önüne geçmiştir. Kadınların yıllara bağlı olarak lisansüstü çalışmalarda artış göstermesi, sürekli değişen ve gelişen dünyada aktif rol almak istediklerini göstermektedir. Bunun yanında yüksek lisans nazaran doktora çalışmalarında geri planda kalmaları; iş hayatı, aile hayatı, anneliğin getirdiği mesuliyet gibi muhtelif nedenlerle açıklanabilir.

Çalışmalar sayfa sayısı açısından ele alındığında, yüksek lisans tezlerinin 101-200 sayfa aralığına, doktora tezlerinin ise 201-300 sayfa aralığına yığıldığı görülmektedir. 0-100 sayfa aralığında doktora tezi bulunmazken, 500 sayfa ve üzeri 1 adet yüksek lisans tezi tespit edilmiştir.

Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler “din eğitimi” ifadesinin lisansüstü çalışmalarda önem arz eden kavramlardan biri olduğunu göstermektedir. Konunun her geçen gün daha fazla çalışılması ve disiplinlerarası çalışmalara konu olması bu durumu kanıtlar mahiyettedir. Alanda yapılan lisansüstü bu çalışmalar, ülkemiz için olduğu gibi uluslararası camia için de önem arz etmektedir. Ayrıca kadın araştırmacıların sayısal varlığının erkeklere yakın olması da academia için önemli bir gelişmedir.

Çalışma kapsamında elde edilen veriler ışığında, ileride yapılması ve/veya dikkat edilmesi gerekenler ile ilgili şu hususlar din eğitimi alanı için önem arz etmektedir. Doktora çalışmalarının yüksek lisansa göre oldukça az olmasının sebepleri üzerine araştırma yapılması, lisansüstü çalışmalarda yöntem çeşitliliğinde dengenin sağlanması, araştırma alanı olarak din eğitimi tarihi ile ilgili çalışmaların niceliğinin artırılması, din eğitimi akademisyen sayısının artırılması, yabancı dilde hazırlanmış lisansüstü araştırma sayısının artırılması ve disiplinler arası akademik çalışmaların çoğaltılması önem arz etmektedir. Bu hususlarda yapılacak iyileştirmeler ile din eğitimi alanı nitelik ve nicelik itibarıyla hak ettiği değeri bulacaktır.

Kaynakça | References

- Acuner, Hacı Yusuf - Türkan, Musa. “Türkiye’de Din Eğitimi Alanı’nda Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Konu Yönelimleri”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/43 (Nisan 2016), 1334-1343.
- Akgün, Vahdettin. *Sosyolojik Açından Din Eğitiminin Önemi ve Mecburi Din Öğretiminin Sebep-Sonuçları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1990.
- Aşgın, Halil İbrahim. *Din ve Siyaset İlişkisi Bağlamında Millî Görüş Hareketi*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.
- Aşıkoğlu, Nevzat Y. “Din Eğitimi Bilimi’nin Türkiye’de Bağımsız Bir Bilimsel Disiplin Olarak Doğuşu ve Gelişimi”. *Diyanet İlmi Dergi* 30/3 (1994), 85-92.
- Aybey, Salih. “Türkiye’deki Din Eğitimi Çalışmaları Bağlamında ‘Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi’ (2017) Üzerine Bibliyometrik Analizler”. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/10 (Haziran 2018), 415-430.
<https://doi.org/10.18498/amauid.414054>
- Aydın Çakır, Aylin - Türkeş Kılıç, Selin. “Bilimsel Çalışmalarda Karma Yöntem Nasıl Kullanılır?” *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 42 (Şubat 2021), Ö1-Ö15. <https://doi.org/10.30794/pausbed.802568>
- Azder, Zeynep. *Cumhuriyet Halk Partisi’ndeki İdeolojik Dönüşümün Türkiye’de Din Eğitime Yansımaları (1945-1950)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Badagulova, Zhansaya. *Religion, Religious Institutions and Religious Education in Kazakhstan*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Baltacı, Ali. “Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?” *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/2 (Aralık 2019), 368-388.
<https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Baltacı, Ali. “Nitel Veri Analizi”. *Bilimsel Araştırma Becerileri ve Araştırmada Güncel Desenler*. ed. Abdulkadir Uzunöz. 71-102. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Basım, 2021.
- Baltacı, Ali. “Nitel Veri Toplama Araçları”. *Bilimsel Araştırma Becerileri ve Araştırmada Güncel Desenler*. 41-69. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Basım, 2021.
- Başkonak, Mustafa. *Türkiye’deki Lise Mezunu İşitme Engellilerin Din Eğitiminde Karşılaştıkları Güçlüklerin Öğrenci ve Eğitimci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016.
- Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. “Genel Bilgi”. 12 Kasım 2024. Erişim 12 Kasım 2024. <https://bayburt.edu.tr/tr/genel-bilgi-11>
- Bektaş, Yasin. *Türkiye’de 2015-2023 Yılları Arasında Yapılmış Din Eğitimindeki Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Bilgin, Beyza. “Dua”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi* 2/2 (1975), 67-70.
- Bilgin, Beyza. “İmam Hatip Lisesinde Uygulama Dersleri”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/1-4 (1976), 317-322.
- Bilgin, Beyza. “İslâm’da Muhtesiplik ve Eğitim Yönünden Değeri”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/1-4 (1973), 117-121.

- Bilgin, Beyza. "Liselerde Din Bilgisi Eğitiminin Bugünkü Durumu". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 273-289.
- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. "Hakkımızda". 12 Kasım 2024. Erişim 12 Kasım 2024. <https://lisansustu.ibu.edu.tr/tr/page/hakkimizda/17808>
- Bursa Uludağ Üniversitesi. "Bursa Uludağ Üniversitesi Hakkında". 04 Kasım 2024. Erişim 04 Kasım 2024. <https://www.uludag.edu.tr/konu/view/15/bursa-uludag-universitesi-hakkinda>
- Çanakçı, Ahmet Ali. "Türkiye’de Yapılan Din Eğitimi Başlıklı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir Analiz (1986-2019)". *The Journal of Academic Social Science Studies* 79 (2020), 277-306. <https://doi.org/10.29228/JASSS.41972>
- Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. "Kurumsal Bilgiler". 12 Kasım 2024. Erişim 12 Kasım 2024. <https://lee.comu.edu.tr/kalite-guvencesi/kurumsal-bilgiler-r65.html>
- Çoban, Ahmet. "Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile İlgili Temel Kavramlar". *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. ed. Behçet Oral - Ahmet Çoban. 1-28. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2020.
- Çoştı, Kamil. 1924-1949 Yılları Arasında Din Eğitime Yönelik Yayınlanan Eserlerin Değerlendirilmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Çoştı, Kamil. 1924-1949 Yılları Arasında Din Eğitime Yönelik Yayınlanan Eserlerin Değerlendirilmesi. Ankara: Gece Kitaplığı, 2018.
- Çoştı, Yakup. "O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Tamamlanmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/22 (Mayıs 2006), 231-245.
- Çubukçu, Zühal. "Bilimsel Araştırmalarda Temel Paradigmalar". *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. ed. Behçet Oral - Ahmet Çoban. 29-45. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2020.
- Duman, Orhan. *Web Of Science’ta Listelenen Kodlama Konulu Eğitim Araştırmalarının Vosviewer İle Bibliyometrik Analizi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Eminoğlu, Selma. *Din Eğitiminde Fen Bilimleri Kavram ve Konularının Kullanılması*. Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Erden, Mualla. *Okul Öncesi Eğitime Temel Yaklaşımlar ve Din Eğitimi*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Eroğlu, Seyide - Nacaroglu, Oğuzhan. "Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik". *Nitel Araştırma Süreci ve Uygulamaları*. ed. Oktay Bektaş - Tuğrul Gökmen Şahin. 317-338. Ankara: Asos Yayınları, 2023.
- Gül, Ali. "Türkiye’de Hazırlanan Kur’an-ı Kerim ve İlgili Konuları Esas Alan Din Eğitimi Tezlerinin Değerlendirilmesi". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/2 (Aralık 2023), 722-737. <https://doi.org/10.17859/pauifd.1397022>
- Gültekin, Mehmet vd. "Karma Araştırma Yöntemi". *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. ed. Behçet Oral - Ahmet Çoban. 317-355. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2020.

- Güneş, Adem. “Akademik Dergilerde Yayınlanan Din Eğitimi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi (1925-2020)”. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (Aralık 2021), 199-222. <https://doi.org/10.53112/tudear.980143>
- Güneş, Adem. “Türkiye’de İlahiyat Fakülteleri Tarafından Yayınlanan Dergilerde Yer Alan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Analiz”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22/3 (Aralık 2018), 1537-1561.
- Güneş, Adem. “Türkiye’de İlahiyat Fakültesi Dergileri Dışında Yayınlanan Dergilerde Yer Alan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Analiz”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 18/3 (Aralık 2018), 175-200.
- Gürçel, Tuğba. *Religious Education as an Indicator of State-Religion Relations Within The Scope of Europeanization Theories: Case Studies of Turkey and Poland*. Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.
- Hendek, Abdurrahman. *A Comparative Study of Religious Education in State Schools in England and Turkey: The Partnership between State and Religion, Laws regarding Religious Education and Religious Education Curricula*. Londra: King’s College London, Yurtdışı Enstitü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Hendek, Abdurrahman. *A Comparative Study of Religious Education Policy in Turkey and England*. Oxford: University of Oxford, Yurtdışı Enstitü, Doktora Tezi, 2018.
- Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. “Tarihçe”. 12 Kasım 2024. Erişim 12 Kasım 2024. <https://lee.hitit.edu.tr/tr/detay/tarihce>
- Karadağ, Mecnun. *Okul Öncesi Din Eğitiminde Kavram Öğretimi*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 14. Basım, 2005.
- Kayar Arvası, Zeynep. *4-6 Yaş Çocukların Din Eğitiminde Ailelerin Kullandıkları Kaynaklar Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İslami Araştırmalar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Kaymakcan, Recep - Ünsal, Bilal. “İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 2/6 (Nisan 2004), 51-76.
- Kızılabdullah, Yıldız. “İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşundan Bugüne Din Eğitimi Bilimi Alanında Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme”. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 2/1 (Şubat 2009), 305-314.
- Korkmaz, Mehmet. “Kur’an Kurslarını Konu Edinen Tezler Üzerine Bir İnceleme”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 8/19 (Haziran 2010), 151-176.
- Kozak, Metin. *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık, 3. Basım, 2017.
- Köroğlu, Pakizeebru. *Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Kur’an Merkezli Lisansüstü Çalışmaların Konu ve Yöntem Açısından Değerlendirilmesi*. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Kula, Mustafa Naci. *Ergenlerde Kimlik Bunalımı ve Din Eğitiminin Etkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1986.
- Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. “Hakkımızda”. 12 Kasım 2024. Erişim 12 Kasım 2024. <https://lee.mcbu.edu.tr/enstitu/enstitu-hakkimizda.61827.tr.html>

- Mukhsen, Fadiyah. *Early Childhood Islamic Religious Education in Indonesia: "The case of Raudhatul Athfal"*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Okumuşlar, Muhiddin. "Din Eğitimi'nin Biimselleşmesi/Neliği". *Din Eğitimi*. ed. Recai Doğan - Remziye Ege. 59-84. Ankara: Grafiker Yayınları, 7. Basım, 2020.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. "Hakkımızda". 12 Kasım 2024. Erişim 12 Kasım 2024. <https://lisansustu.omu.edu.tr/tr/enstitumuz/hakkimizda>
- Oturakdaş, Azize. *Türkiye'de İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programlarıyla Bağlantılı Yüksek Lisans Tezlerinin Konu ve Yöntem Açısından Değerlendirilmesi (2000-2021)*. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Öcal, Mustafa. "Türkiye'de Din Eğitimi Tarihi Literatürü". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 6/12 (Eylül 2008), 399-430.
- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. "Genel Bilgiler". 12 Kasım 2024. Erişim 12 Kasım 2024. <https://lisansustu.erdogan.edu.tr>
- Saçlı Uzunöz, Fatma. "Karma Desen". *Bilimsel Araştırma Becerileri ve Araştırmada Güncel Desenler*. ed. Abdulkadir Uzunöz. 293-314. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Basım, 2021.
- Sezen, Ayça Nur. *Web Of Science Veri Tabanında Bilgi Okuryazarlığı Konulu Yayınların Bibliyometrik Analizi*. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Sözer, Yusuf - Aydın, Mehmet. "Nitel Veri Toplama Teknikleri ve Nitel Veri Analiz Süreci". *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. ed. Behçet Oral - Ahmet Çoban. 250-283. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Basım, 2020.
- Şahin, Gülsüm. *Din Eğitiminde Dijital Materyal Kullanımının Öğrenci Başarısına ve Kalıcılığına Etkisi (İmam Hatip Lisesi Örneği)*. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Şenol, Şanslı. *Araştırma ve Örneklem Yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2012.
- T.C. Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. "Tarihçe". 12 Kasım 2024. Erişim 12 Kasım 2024. <https://www.artuklu.edu.tr>
- Teker, Soner. *Korunmaya ve Bakıma Muhtaç Çocukların Din Eğitimi ve Manevi Bakım Hizmetleri*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Torun, Tuğba. *Türk Aydınlarının Dine ve Din Eğitimine Bakışları (Türk Basınında Din-Ahlak Öğretimi Ve İmam Hatip Liseleri İle İlgili Yazılanlar 1997-2000)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Tosun, Cemal. "Bir Anabilim Dalı Olarak Türkiye'de Din Eğitiminin Doğuşu, Gelişmesi ve Alanına Katkıları". *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 2/1 (Şubat 2009), 293-303.
- Tosun, Cemal. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2. Basım, 2002.
- Türkan, Musa. *Türkiye'de Din Eğitimi Alanı'nda Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

- Uğurlu, Zeynep. “2015-2021 Yılları Arasında Din Eğitimi Alanına Dair Lisansüstü Tezleri Üzerine Bir Analiz”. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 12/2 (Ağustos 2022), 1319-1338.
<https://doi.org/10.48146/odusobiad.1108701>
- Yorulmaz, Ayşe. *Din Eğitiminde İnsan Fenomenine Teolojik Antropolojik Yaklaşım*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Yorulmaz, Bilal. “Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme”. *Öneri Dergisi* 12/46 (Ağustos 2016), 41-62.
<https://doi.org/10.14783/od.v12i46.1000010003>
- YÖK. “Ulusal Tez Merkezi”. Kurumsal Web Sitesi. 15 Ekim 2024. Erişim 15 Ekim 2024.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Zan, Burcu Umut. *Türkiye’de Bilim Dallarında Karşılaştırmalı Bibliyometrik Analiz Çalışması*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.